

Universitas Matthiae Belii

ERUDITIO
MORES
FUTURUM

Ročník 21

január – február 2015

Číslo 3

III. reprezentačný ples Fakulty politických vied a medzinárodných vzťahov Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici

Dňa 24. januára 2015 sa v hoteli Lux v Banskej Bystrici uskutočnil III. reprezentačný ples Fakulty politických vied a medzinárodných vzťahov Univerzity Mateja Bela, ktorý sa konal pod záštitou podpredsedu vlády a ministra zahraničných vecí a európskych záležitostí SR Miroslava Lajčáka. Rok 2015 je pre Fakultu politických vied a medzinárodných vzťahov Univerzity Mateja Bela jubilejným rokom.

V rámci svojho poslania a zamerania fakulta už dvadsať rokov pripravuje kvalitných odborníkov pre oblasť medzinárodných vzťahov a politológie, čoho najlepším dôkazom sú najmä jej absolventi, úspešne pôsobiaci v oblasti štátnej, verejnej i súkromnej sféry, či reprezentujúci Slovenskú republiku v inštitúciách Európskej únie a iných významných medzinárodných organizáciách. Hlavným cieľom podujatia bolo osláviť významné jubileum našej alma mater a zároveň pokračovaním úspešných minulých ročníkov znovu spojiť absolventov, pedagógov, študentov i priateľov fakulty na tomto type spoločenského podniku, ktorý k zameraniu fakulty nepochybne patrí.

Ples bol slávnostne otvorený príhovorom Jána Kopera, dekana FPVaMV

UMB. Účastníkov plesu privítali ďalší významní hostia: Michal Klaučo, proktor pre rozvoj a informatizáciu UMB, a za absolventov fakulty Róbert Vass.

Program plesu zabezpečovalo Konzervatórium J. L. Bellu z Banskej Bystrice, pričom nechýbali tanečné, hudobné a spevácke vystúpenia. Na podujatí vystúpila aj dvojica Dominika Výrosteková a Daniel Výrostek, ktorí predviedli pár piesní z muzikálu Prekliaty básnik a zároveň sprevádzali hosti celým programom. Súčasťou plesu bola i bohatá tombola.

Chceme sa poďakovať sponzorom, ktorí nepochybne pozdvihli úroveň tohto podujatia: Slovenská atlantická komisia, ATOS IT Solutions and Services, s. r. o., GAMO, a. s., FIPRA Slovakia, Tektonika, s. r. o., Sauna Štiavničky, s. r. o., LYNX, s. r. o., a Peter Baláž.

*Mgr. Michaela Melková,
členka plesového výboru
a interná doktorandka
Katedra bezpečnostných štúdií
FPVaMV UMB
Autor fotografií: Michal Vojtek*

Predstavujeme vedenie Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici

doc. Ing. Vladimír Hladlovský, PhD.
rektor UMB

doc. PhDr. Janka Klincková, PhD.
prorektorka pre pedagogickú činnosť UMB

doc. PhDr. Alexandra Bitušíková, CSc.
prorektorka pre vedu UMB

RNDr. Michal Klaučo, PhD.
prorektor pre rozvoj a informatizáciu UMB

doc. PhDr. Katarína Chovancová, PhD.
prorektorka pre medzinárodnú spoluprácu
a vzťahy s verejnosťou UMB

Ing. Ladislav Monček
kvestor UMB

NOVOVYMENOVANÍ DEKANI FAKULT UMB

**EKONOMICKÁ
FAKULTA**
UNIVERZITA MATEJA BELA
V BANSKEJ BYSTRICI

doc. Ing. Peter Krištofík, Ph.D.

dekan
Ekonomická fakulta UMB

doc. RNDr. Jarmila Kmet'ová, Ph.D.

dekanka
Fakulta prírodných vied UMB

PRÍSPEVKY REKTORÁTU

NAŠI JUBILANTI

Viacerí zamestnanci univerzity oslávia v období mesiacov **január – február 2015** významné životné jubileum. V mene všetkých zamestnancov, študentov a priateľov univerzity im srdečne blahoželáme a do ďalších rokov prajeme všetko najlepšie, veľa pevného zdravia, šťastia a spokojnosti v osobnom i profesionálnom živote.

Redakčná rada

prof. Ing. Marian Gúčík, PhD.

Ľubica Žabková

doc. Ing. Anna Vaňová, PhD.

prof. Ing. Ivan Vološčuk, DrSc.

Katarína Kisková

prof. PhDr. Árpád Zimányi, CSc.

Na našej univerzite zasadala Slovenská rektorská konferencia

Dňa 15. januára 2015 sa na pôde Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici konalo 70. mimoriadne zasadnutie Slovenskej rektorskej konferencie (SRK). Na stretnutí sa rokovalo o metodike rozpisu dotácií a tvorbe rozpočtu verejných vysokých škôl na rok 2015. Slovenská rektorská konferencia prerokovala návrhy a pripomienky svojich členov a členiek k zverejnenej metodike a uzniesla sa na kritickom stanovisku k návrhu rozpočtu.

Rokovanie viedol prezident SRK prof. Ing. Rudolf Kropil, CSc. za účasti viacerých hostí, medzi ktorými boli prof. Ing. Peter Plavčan, CSc., generálny riaditeľ sekcie vysokých škôl MŠVVaŠ SR, Mgr. Jozef Jurkovič, riaditeľ odboru vysokoškolského vzdelávania MŠVVaŠ SR, Ing. Pavel Ondek, predseda Odborového zväzu pracovníkov školstva a vedy na Slovensku, doc. Ing. Miroslav Habán, PhD., podpredseda zväzu a predseda Združenia vysokých škôl a priamo riadených organizácií, prof. Ing. Viktor

Smieško, PhD., predseda Rady vysokých škôl SR, Mgr. Jana Šmelková, predsedníčka Študentskej rady vysokých škôl SR, a PhDr. Veronika Trstianska, PhD., predsedníčka Asociácie doktorandov Slovenska.

Slovenská rektorská konferencia je podľa zákona č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách jedným z troch orgánov reprezentujúcich vysoké školy v Slovenskej republike. V zmysle svojho štatútu koordinuje a podporuje vzájomnú spoluprácu rektorov vysokých škôl

Európska asociácia univerzít (European University Association), s ktorou Slovenská rektorská konferencia úzko spolupracuje, je najväčšou organizáciou

v SR; prerokúva a zaujíma stanovisko k zásadným otázkam súvisiacim s vysokoškolskou politikou, k návrhom všeobecne záväzných právnych noriem, ktoré sa bezprostredne dotýkajú života vysokých škôl alebo prerokúva a zaujíma stanovisko k platným právnym normám uvedeného zamerania; vytvára predpoklady pre spoluprácu vysokých škôl SR a vzájomný tok informácií medzi nimi; nadväzuje a udržiava kontakty so zahraničím, s rektorskými konferenciami iných krajín, inými združeniami rektorov vysokých škôl, ako aj s Európskou asociáciou univerzít.

zastupujúcou európske univerzity. Zdržuje 850 členov zo 47 krajín. Je komunikačným partnerom inštitúcií EÚ v procese prijímania rozhodnutí ovplyvňujúcich vysokoškolské vzdelávanie. Každý rok prináša porovnanie financovania verejného vysokého školstva v jednotlivých krajinách Európy a sprístupňuje ho prostredníctvom projektu Public Funding Observatory.

(Spracované podľa www.srk.sk a www.eua.be).

Foto: Ing. Marián Lihan
Rektorát UMB

Médiá o nás

Dátum	Periodikum	Príspevok	Obsah
17. 1. 2015	www.nasenovinky.sk	Na slávnostnej inaugurácii nového rektora nechýbal ani predseda parlamentu Peter Pellegrini	V aule Beliana sa konala inaugurácia nového rektora bansko-bystrickej UMB Vladimíra Hiadlovského za účasti predsedu NR SR Petra Pellegriniho, ktorý je jej absolventom.
16. 1. 2015	www.bystricoviny.sk	Inaugurácia nového rektora UMB Vladimíra Hiadlovského	Vo štvrtok 15. 1. 2015 sa v aule Beliana konala inaugurácia nového rektora UMB Vladimíra Hiadlovského. Na slávnostnom akte sa zúčastnil aj predseda NR SR Peter Pellegrini, podpredsedníčka NR SR Jana Laššáková a primátor mesta BB.
15. 1. 2015	www.teraz.sk	Na inaugurácii rektora UMB bol aj predseda NR SR	V aule Beliana UMB v BB sa dnes uskutočnila inaugurácia nového rektora UMB Vladimíra Hiadlovského a slávnostné vymenovanie dvoch nových dekanov fakúlt UMB. Dekanom EF je Peter Krištofík a dekanou FPV Jarmila Kmet'ová.
15. 1. 2015	www.hlavnespravy.sk	Na inaugurácii rektora UMB bol aj predseda NR SR, hrdá sa k univerzite hlási	Na UMB sa 15. 1. 2015 uskutočnila inaugurácia nového rektora UMB Vladimíra Hiadlovského a slávnostné vymenovanie dvoch nových dekanov Ekonomickej fakulty a Fakulty prírodných vied UMB. Na inaugurácii sa zúčastnil aj predseda NR SR Peter Pellegrini.
15. 1. 2015	bystrica.sme.sk	Inaugurovali nového rektora UMB V. Hiadlovského	Prioritou nového rektora je získavanie prostriedkov z mimorozpočtových zdrojov a tiež internacionalizácia štúdia, teda rozšírenie ponuky pre zahraničných študentov.
15. 1. 2015	www.bystricoviny.sk	IT firma Pantheon Technologies hľadá ďalších 20 ľudí do bystrického centra	Slovenská IT spoločnosť Pantheon Technologies, pôsobiaca aj v americkom Silicon Valley, aktívne spolupracujúca aj s UMB, hľadá zamestnancov do svojho bystrického centra.
16. 12. 2014	www.bulletins-electroniques.com	Vývoj aplikácie zameranej na liečenie fóbií pomocou virtuálnej reality v Banskej Bystrici	Vedci z Katedry informatiky FPV UMB sa už druhý rok venujú liečbe fóbií pomocou virtuálnej reality. Pripravujú materiály pre psychoterapeutov vo forme modelov, obrazov, videí, 360° panorám a zvukov simulujúcich reálne prostredia spôsobujúce fóbie.
9. 12. 2014	bystrica.dnes24.sk	Má 36 rokov a už stojí na čele univerzity: Prečítajte si rozhovor s novým rektorom UMB	Rozhovor s novým rektorom UMB doc. Ing. Vladimírom Hiadlovským, PhD.

PRÍSPEVKY FAKÚLT

MEDZINÁRODNÁ VEDECKÁ KONFERENCIA *DETERMINANTY* *SOCIÁLNEHO ROZVOJA 2014: Vzdelávanie* *ako determinanty rozvoja sociálneho podnikania*

V dňoch 6. a 7. novembra 2014 sa na Ekonomickej fakulte UMB konal XII. ročník medzinárodnej vedeckej konferencie *Determinanty sociálneho rozvoja 2014: Vzdelávanie ako determinanty rozvoja sociálneho podnikania*. Záštitu nad konferenciou prevzal minister práce, sociálnych vecí a rodiny SR Ján Richter. Konferenciu organizovali Katedra verejnej ekonomiky a regionálneho rozvoja Ekonomickej fakulty UMB a Inštitút ekonomických vied Ekonomickej fakulty UMB ako jednu zo záverečných aktivít projektu KEGA č. 037UMB-4/2013 Inovatívny študijný program Sociálna ekonomika a podnikanie. Odbornou garantkou konferencie bola prof. PaedDr. Gabriela Korimová, PhD. Konferenciu podporilo Regionálne európske informačné centrum v Banskej Bystrici, člen Europe Direct.

Konferencia bola tematicky venovaná problematike vysokoškolského vzdelávania o sociálnej ekonomike a podnikaní. Konkrétne bola rozdelená do nasledovných tematických okruhov:

- vzdelávanie ako determinant trhu a medzitrhu práce – teória a prax,
- vzdelávanie manažéra sociálneho podnikania na rôznych typoch vysokých škôl,
- sociálna ekonomika a podnikanie,
- nový inovatívny a medziodborový študijný program na EF UMB,
- možnosti rozvoja vysokoškolských študijných programov pre sociálnu ekonomiku a sociálne podnikanie doma a v zahraničí,
- príklady dobrej praxe.

Ústredná téma konferencie – vzdelávanie o problematike sociálnej ekonomiky a podnikania, ktoré môže byť súčasťou formálnej i neformálnej vzdelávacej sústavy v jej rôznych podobách, vytvára podmienky na nachádzanie lídrov/talentov, schopných zakladať a manažovať sociálne podniky, ale zároveň má toto vzdelávanie potenciál osloviť širokú odbornú i laickú verejnosť, aj každého jednotlivca individuálne (ako občana, ako odborníka na určitú profesiu) na prácu, spoluprácu, na finančnú, materiálnu i nemateriálnu podporu, či na inú formu angažovania sa v sociálnych podnikoch alebo v prospech sociálnych podnikov.

Prierezovými, nielen v rámci tejto konferencie, ale aj v sociálnom podnikaní vôbec, sú nasledovné faktory úspešného etablovania a rozvoja sociálneho podnikania v našej spoločnosti – pochopenie podstaty a princípov sociálneho podnikania a motivácia konať (osobné či občianske hodnoty). Ďalšími faktormi sú sociálny kapitál, ľudský potenciál a ľudský kapitál, vzdelávanie a odborná/profesionálna pripravenosť i občianska zodpovednosť nielen manažérov sociálnych podnikov, ale aj ďalších aktérov vo sfére sociálneho podnikania.

Účastníkmi konferencie boli nielen slovenskí, ale aj zahraniční hostia z Poľska a z Českej republiky. Privítali sme hostí z akademického prostredia, z ministerstiev, z inštitúcií miestnej samosprávy i neziskového sektora a z praxe sociálnych podnikov.

Na konferencii boli uvedené do života tri monografie, ktoré predstavujú výstupy projektu KEGA č. 037UMB-

4/2013 Inovatívny študijný program Sociálna ekonomika a podnikanie:

1. Korimová, G. – Štrangfeldová, J. 2014. *Ekonomika sociálnych služieb. The economics of social services*. Banská Bystrica : Ekonická fakulta UMB, 2014. 184 s. ISBN 978-80-557-0741-9.
2. Korimová, G. 2014. *Sociálna ekonomika a podnikanie*. Banská Bystrica : Belianum, vydavateľstvo UMB. 108 s. ISBN 978-80-557-0695-5
3. Korimová, G. – Ľapinová, E. – Vargová, K. 2014. *Sociálna politika a ekonomika*. Banská Bystrica : Belianum, vydavateľstvo UMB. CD. 138 s. ISBN 978-80-557-0770-9
4. Posledná publikácia, ktorá z projektu vzišla – antológia textov s názvom *Ekonomika sociálneho podniku* autoriek Eriky Ľapinovej a Jany Hroncovej-Vicianovej (Banská Bystrica : Belianum, vydavateľstvo UMB. CD. 150 s. ISBN 978-80-557-0798-3) – bola v čase konania konferencie v štádiu finalizácie.

Ďakujeme všetkým účastníkom i priaznivcom za účasť na konferencii a za podporu a priazeň. Tešíme sa na stretnutie na ďalšom, v poradí už XIII. ročníku konferencie „Determinanty sociálneho rozvoja“ v roku 2015.

Ing. Erika Ľapinová, PhD.
Inštitút ekonomických vied
Ekonická fakulta UMB

Foto: Ing. Pavel Lupták
Ekonická fakulta UMB

ZAHRANIČNÝ EXPERT VYUČOVAL NOVÝ PREDMET PRE DOKTORANDOV NA UMB

Jedným z viacerých zahraničných expertov, ktorí spolupracujú s našou univerzitou v projekte Mobility – podpora vedy, výskumu a vzdelávania na UMB je profesor Robert Shipley z University of Waterloo v Kanade. V období mesiacov november – december 2014 v rámci projektovej aktivity 1.6. realizoval spolu s doc. Ing. Danou Švihlovou, PhD. pilotnú výučbu nového predmetu *Hodnotenie programov verejných politík* pre študentov doktorandského štúdia.

Robert Shipley pôsobí na Environmentálnej fakulte University of Waterloo v Kanade (Faculty of Environment) a vo svojej práci sa venuje najmä plánovaniu a ekonomike ochrany kultúrneho dedičstva, strategickému plánovaniu, s dôrazom na využívanie techník na zapojenie verejnosti do plánovania a „visioningu“, ako aj hodnoteniu programov. Okrem pedagogickej a vedeckej činnosti na fakulte je aj riaditeľom univerzitného Centra pre výskum kultúrneho dedičstva (Heritage Resource Center). Získal viacero významných akademických ocenení a ako expert pracoval na mnohých domácich aj zahraničných projektoch.

Počas jeho pobytu na Univerzite Mateja Bela sme mu položili niekoľko otázok:

Pán profesor, ako dlho spolupracujete s UMB?

S kolegami na Ekonomickej fakulte UMB spolupracujem už viac ako desať rokov.

Práve ste odučili nový predmet pre študentov doktorandského štúdia na našej univerzite – Hodnotenie programov verejných politík. Aké sú vaše skúsenosti v danej oblasti?

Môžem spomenúť niekoľko projektov, na ktorých som pracoval, a ktoré boli zamerané na hodnotenie programov. Na jednom z nich som spolupracoval s Oxford Brooks University vo Veľkej Británii, volal sa Townscape Heritage Initiative. V rámci programu, ktorý financoval Lottery Heritage Fund, boli mestám v ekonomicky zaostávajúcich regiónoch poskytnuté finančné prostriedky na spolufinancovanie obnovy objektov kultúrneho dedičstva. Fond podporil 175 rôznych miest a celkový rozpočet dosahoval viac ako 300 miliónov libier, takže to bol naozaj rozsiahly program. Heritage Lottery Fund mal záujem zistiť efektívnosť vynaložených prostriedkov, preto zadali zákazku univerzite, aby sme ako experti vyhodnotili účinnosť

tohto programu, keďže jeho dlhodobým cieľom bolo zlepšenie životnej úrovne obyvateľov po ekonomickej aj sociálnej stránke. Projekt trval 12 rokov a my sme pracovali so vzorkou 16 miest z celkového počtu 175 miest, ktoré sme sledovali počas celých 12 rokov. Reprezentatívna vzorka zahŕňala vybrané mestá z vidieckeho aj mestského prostredia v Anglicku, Walese, Škótsku aj Severnom Írsku. Vypracovali sme zaujímavý metodiku hodnotenia, ktorá bola aplikovaná v prvom roku vo východiskovej štúdii a ďalšie hodnotenie bolo robené po piatich a po desiatich rokoch vo všetkých vybraných lokalitách. Toto bol najväčší projekt hodnotenia, ktorého som sa doteraz zúčastnil. Publikoval som z neho päť akademických článkov. Heritage Lottery Fund získal 16 hodnotiacich správ po každej návšteve vybraných miest, takže na záver mali k dispozícii významné informácie o zmenách, ktoré boli dosiahnuté vďaka ich finančnej podpore.

Ďalší projekt, ktorý sme realizovali s kolegami z Heritage Resource Center a s mimovládnu organizáciu Architectural Conservancy of Ontario, bol zameraný na 64 historických miest a zón v provincii Ontário. V Ontáriu je vyhlasovanie historických objektov a zón právne upravené a akékoľvek zmeny v rámci zóny sú regulované a schvaľované príslušnými úradmi, čo často vyvoláva obavy obyvateľov z reštrikčných opatrení. Predmetom nášho hodnotenia bolo dosahovanie cieľov, ktoré si mestá stanovili v rámci chránených zón prostredníctvom takých ukazovateľov, ako spokojnosť obyvateľov a kvalita bývania, zmeny v cenách nehnuteľností v závislosti od umiestnenia nehnuteľnosti v historickej zóne a pod.

Takže je to príklad zapojenia vašej univerzity do projektov v teréne, s využitím odbornosti akademických pracovníkov.

Áno, a to je špecifikom Univerzity vo Waterloo. Naša univerzita sa zameriava na spoluprácu s komunitami, miestnymi samosprávami, mimovládnymi organizáciami, ale aj profesijnými združeniami. To je naša charakteristická črta.

Späť k novému predmetu – z akých študijných programov boli študenti a čo mohli v rámci predmetu získať?

Študenti boli z troch rôznych fakúlt, Pedagogickej, Filozofickej a Ekonomickej fakulty UMB. Mohli sa zúčastniť prednášok, záverečného kolokvia a terénneho prieskumu. Záverečné hodnotenie predmetu študentmi bolo pozitívne. Predmet považovali za užitočný pre ďalšie štúdium a oceňovali jeho možnú využiteľnosť v praxi. Niekoľko z nich uviedlo, že získané poznatky použijú priamo vo svojich dizertačných prácach. Vítanou skúsenosťou pre študentov, ale aj pre nás vyučujúcich, bolo zloženie skupiny. To, že študenti mali rozličné zameranie, viedlo naozaj k zaujímavým diskusiam.

Predmet bol prijatý dobre a nás v rámci aktivity 1.6. čaká ešte veľa práce na doplnení študijných materiálov, máme naplánovaný výskum, seminár pre učiteľov a publikovanie výstupov.

Ako sa Vám pracovalo so študentmi?

Veľmi dobre. Boli sebavedomí, vedeli vyjadriť svoj názor a ochotní diskutovať. Veľmi obdivujem ich angličtinu, ktorá im otvára mnoho možností, aby mohli študovať aj v zahraničí.

S ktorými z praktík využívaných vo vyučovaní na vysokých školách v Kanade by ste sa radi podelili s kolegami na UMB?

Snažíme sa pripraviť študentov pre reálny život tak, že im umožňujeme pracovať na reálnych projektoch v komunitách. V letnom semestri budem učiť nový, takzvaný „ateliérový“ predmet (Studio Course) – študenti nemajú prednášky ani semináre, ale pracujú na zadaniach projektov, ktoré pochádzajú od klientov z praxe. V tomto roku máme sedem klientov z rozličných organizácií, takže tímy zložené zo študentov budú pracovať na siedmich rôznych projektoch. Jeden z klientov je súkromný developer, ale ostatní sú z verejného sektora, keďže práve verejný sektor často spolupracuje na riešení problémov

s externými konzultantmi. Študenti majú tri týždne na spracovanie prvej verzie návrhu riešenia, ten prediskutujú s klientom, upravia ho podľa jeho požiadaviek a pri vyššej rozpracovanosti znovu priebežne konzultujú návrh s klientom a na konci trimestra predstavia svoje riešenie na spoločnej prezentácii klientom.

To znamená, že musíte poznať v praxi dostatok klientov, ktorí sú ochotní so študentmi spolupracovať a zároveň veria, že výsledok bude pre nich užitočný.

Áno, získavame týchto partnerov medzi ľuďmi, ktorých osobne poznáme v praxi, ale tiež medzi absolventmi, našimi bývalými študentmi. Mnohí z nich, aj keď sú v praxi už 10 alebo 15 rokov, majú stály kontakt s univerzitou.

Vo všeobecnosti teda nemáte problém získať dostatok partnerov v teréne pre tento druh spolupráce?

Zatiaľ nie. Ako som spomenul, časť našej práce je spolupráca s praxou, kde poskytujeme naše know-how a odbornosť, a preto nemáme problém so získavaním partnerov. A hoci práca, ktorú študenti odvedú, nie je na úrovni, ktorú by poskytli platení profesionálni konzultanti, zvyčajne sú výsledky práce študentov veľmi užitočné, najmä pre samosprávy. Tak napríklad jedna skupina študentov, s ktorou som pracoval v rámci môjho predmetu na projekte rozvoja cestovného ruchu zameraného na kultúrne dedičstvo, pripravila náučný chodník po kultúrnych pamiatkach so značkami a informačnými tabuľkami, pre ktoré napísali aj texty. Nakoniec samospráva v danej obci naozaj vybudovala tento chodník na základe návrhov, ktoré pripravili študenti. Takže niekedy je práca študentov užitočná priamo, ale najčastejšie je dôležitým výsledkom záujem o prácu v komunitách. O čo sa naozaj snažíme, je poskytnúť študentom možnosť pracovať priamo v teréne.

Robievate to vo všetkých predmetoch, alebo iba vo vybraných?

Robím to vo všetkých predmetoch, ktoré učím, a to je aj dôvod, prečo som bol poverený vedením spomínaného „ateliérového“ predmetu.

Počas svojho pobytu ste mali aj iné prednášky o kanadskej kultúre pre študentov Ekonomickej aj Filozofickej fakulty. Ktoré aspekty kanadskej kultúry ste si vybrali na tieto prednášky, a prečo?

Prednášky pre študentov robím zvyčajne pri každej návšteve vašej univerzity. Pre študentov je to príležitosť komunikovať s anglicky hovoriacim lektorom, a zároveň sa dozvedieť niečo nové z odbornej oblasti.

Pri tejto návšteve som mal prednášky na ekonomickej aj na filozofickej fakulte. V predmete Kultúra anglicky hovoriacich krajín na Ekonomickej fakulte UMB som hovoril o niektorých veciach, ktoré sú v našich krajinách podobné, ako aj o odlišnostiach. Trochu sme sa bavili o ľadovom hokeji, ktorý je v oboch krajinách dôležitý, ale hovoril som tiež o tom, že oba naše národy sú malé, v relatívnom meradle, sú to dve krajiny, ktoré sú obklopené silnými a nepokojnými susedmi. Myslím si, že túto skúsenosť máme spoločnú, stále pozeráme ponad plece, čo sa deje u našich susedov. Dáva nám to podobný pohľad na svet, ktorý je odlišný od pohľadu Francúzov, Američanov alebo Rusov, ktorí sú zvyknutí na to, že majú moc. Hovorili sme tiež o prostredí, napríklad o tom, že v obytných štvrtiach u vás sú ploty a brány, ktoré v Kanade nie sú tradičné. Myslím si, že to pochádza z minulosti, historicky ľudia v tunajších dedinách žili dosť blízko pri sebe, takže ochrana vlastného súkromia bola dosť dôležitá. Dokonca aj dnes v nových prímestských obytných štvrtiach sú ploty dosť výraznými črtami. Neposudzujeme to ako dobré alebo zlé, je to jednoducho založené na historickej skúsenosti. V našej krajine ľudia žili na samostatných farmách, takže síce suseda mohli zazrieť, ale bol aj kilometer ďaleko, preto keď už niekto prišiel k nám domov, boli sme radi, že ho vidíme, a nepotrebovali sme bránu alebo plot. Ulice v našej krajine vyzerajú tiež dosť odlišne, mnohé domy majú verandy, kde ľudia sedávajú a komunikujú s ľuďmi prechádzajúcimi okolo. Toto je len zopár postrehov o charaktere našich komunít.

Na Filozofickej fakulte UMB som prednášal o kanadskom kultúrnom dedičstve. Študentov zaujímalo, čo považujeme za naše kultúrne dedičstvo, takže som ukazoval veľa fotografií o tom, ako vyzerajú naše staršie mestá a štvrte. Hovoril som tiež o kultúrnom dedičstve pôvodných obyvateľov Kanady. Väčšinou si ľudia myslia, že kultúra Severnej Ameriky je nová v porovnaní s Európou, ale v skutočnosti žijú v Kanade ľudia, ktorí sú tu doma už tisíce rokov. Nevnímame to dosť citlivo, keď zdôrazňujeme kultúru európskeho štýlu, ktorá do Ameriky dorazila len pred 400 – 500 rokmi a pritom

Účastníci pilotnej výučby
predmetu Hodnotenie
programov verejných politík

sú tu ľudia, naši susedia, ktorí tu žili dávno pred nami. V súčasnosti sa snažíme zbaviť deliacej čiary medzi tým, čo je kultúra pôvodných obyvateľov, a čo je európska kultúra. Snažíme sa zamerať na kontinuitu, berúc do úvahy, že došlo k zmene, že sa niečo udialo, keď došli noví ľudia z Európy, takže ako spoločnosť pracujeme na rozvíjaní tejto myšlienky.

Za rozhovor ďakuje

Mgr. Ľuba Kubišová, EF UMB

Foto: doc. Ing. Dana Švihlová, PhD. –

Robert Shipley v Banskej Bystrici,

Ing. Peter Hronček – Účastníci

pilotnej výučby predmetu Hodnotenie
programov verejných politík

Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici realizuje projekt:

Mobility – podpora vedy, výskumu a vzdelávania na UMB

ITMS: 26110230082

Trvanie projektu: 01. 01. 2013 – 31. 12. 2015

Celkové výdavky na realizáciu projektu: 1 673 418,11 €

Druh projektu: dopytovo-orientovaný projekt

Miesto realizácie projektu:

Národná 12, 974 09 Banská Bystrica

Tajovského 40, 974 09 Banská Bystrica

Tajovského 10, 974 01 Banská Bystrica

Ružová 13, 974 01 Banská Bystrica

Cesta na amfiteáter 1, 974 01 Banská Bystrica

Európska únia
Európsky sociálny fond

Agentúra
Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR
pre štrukturálne fondy EÚ

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť/Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

CUDZIE JAZYKY: MOST K INOVÁCIAM VO VYSOKOŠKOLSKOM VZDELÁVANÍ

Konferenciu otvoril dekan EF UMB
doc. Ing. Vladimír Hladlovský, PhD.

Medzinárodnú vedeckú konferenciu pod týmto názvom zorganizovala Katedra odbornej jazykovej komunikácie Ekonomickej fakulty UMB v dňoch 16. – 18. októbra 2014, po dvoch rokoch od konferencie *Cudzie jazyky ako most k odborným vedomostiam a znalostiam*. Ako naznačujú názvy konferencií, našim cieľom je vytvoriť fórum na výmenu skúseností a odborných poznatkov v oblasti vyučovania cudzích jazykov na odborných vysokých školách a upozorniť na pridané hodnoty, ktoré výučba cudzích jazykov prináša v odbornom vzdelávaní. Na jednej strane je to rozšírenie poznatkov z daného odboru prostredníctvom cudzojazyčných zdrojov, ide teda o podporu odbornosti študentov, na druhej strane je to prínos v oblasti získavania všeobecných komunikačných a študijných zručností u študentov, ktoré sú rozvíjané na základe moderných vyučovacích metód používaných pri výučbe cudzích jazykov. Najnovšie trendy vo vyučovaní cudzích jazykov smerujú práve k nadobúdaniu zručností, ktoré sú potrebné

pre život – tzv. life skills, ktoré pomáhajú zvládať nové výzvy v práci aj v živote a sú užitočné v každej profesii.

Konferencia mala pestrú medzinárodnú účasť. Hlavným prednášajúcim bol medzinárodne uznávaný odborník na interkultúrnu komunikáciu v podnikateľskej praxi Christopher M. Schmidt pôsobiaci na

Åbo Akademi University vo Fínsku, medzi ďalších významných hostí patrili prof. Albert Raasch z Nemecka, prof. Judit Hidasi

sektora. Deň pred konferenciou sa uskutočnil workshop pod vedením Nicole Kaufmann z TestDaF Institut v Nemecku o testovaní jazykových zručností a deň po konferencii sa mnohí hostia zúčastnili na prehliadke Španej Doliny a dozvedeli sa o slávnej baníckej histórii regiónu.

Konferencia mala u účastníkov veľmi pozitívny ohlas týkajúci sa tak odbornej, ako aj organizačnej stránky. Získali sme nielen nové podnety, ale aj nové kontakty a ponuky na spoluprácu, čo považujeme za úspech tohto podujatia. Nabudúce budeme spokojnejší, ak sa nám podarí prilákať aj väčší počet našich kolegov z fakulty a univerzity. Prezentácie účastníkov sú zverejnené na stránke Katedry odbornej

Prezentácia a diskusia v „nemeckej“ sekcii,
Christoph Rosenbaum, M.A.

z Budapest Business School v Maďarsku, Dr. Bärbel Kühn z University of Bremen v Nemecku a ďalší odborníci z univerzít v Nemecku, Rakúsku, Maďarsku, Ruskej federácii, Španielsku, Thajsku a na Slovensku. Okrem akademikov na konferencii vystúpili aj zástupcovia podnikateľského

jazykovej komunikácie EF UMB (www.ef.umb.sk) spolu s ďalšími informáciami o konferencii.

Mgr. Ľuba Kubišová
Katedra odbornej jazykovej komunikácie
Ekonomická fakulta UMB
Foto: Mgr. Dana Benčíková, PhD.

NA UMB PREDNÁŠAL OXFORDSKÝ PROFESOR JOHN LENNOX

Dňa 12. novembra 2014 v aule Beliana na Filozofickej fakulte UMB v Banskej Bystrici prednášal **prof. John C. Lennox, MA., PhD., DPhil., DSc.** na tému *Pochováva veda Boha?*

John Lennox je profesorom matematiky a filozofie vedy na Univerzite v

Oxforde. Je medzinárodne uznávaným odborníkom v oblasti vedy, filozofie a náboženstva. Pravidelne prednáša na mnohých univerzitách a akademických inštitúciách nielen v Anglicku, ale aj v zahraničí. Napísal niekoľko kníh skúmajúcich vzťah medzi vedou a kresťanstvom, podieľal sa na rade

televíznych debát s niektorými z popredných svetových ateistických mysliteľov (napr. s Richardom Dawkinsom, Christopherom Hitchensom, Peterom Singerom). Niekoľko rokov pôsobil v ústave matematiky na University of Wales v Cardiffe, kde mu bol za jeho výskum udelený titul DSC. Je tiež držiteľom titulu MA a DPhil. z Oxfordskej univerzity a MA v odbore bioetika na univerzite v Surrey.

Prednášku organizovali študenti z Vysokoškolského biblického hnutia v Banskej Bystrici v rámci projektu Ponorka v spolupráci s Katedrou teológie

a katechetiky Pedagogickej fakulty UMB, Katedrou matematiky Fakulty prírodných vied UMB a Filozofickou fakultou UMB. Prednášku tlmočil ThDr. Ing. Ján Henžel, PhD..

Veľký záujem a účasť približne 650 ľudí potvrdili aktuálnosť témy. Profesor Lennox obhajoval zaujímavé tvrdenie: „Konflikt nie je medzi vedou a vierou, ale medzi dvomi protichodnými myšlienkovými systémami, materialistickým na jednej strane a teistickým na strane druhej. Veda leží medzi nimi. Ku ktorému systému sa jej dôkazy prikláňajú? Venovať sa vede vyžaduje vieru v zrozumiteľnosť vesmíru, predpoklad, že vesmír je založený na poriadku,

ktorý vedci môžu objavovať.“ Lennox vysvetľoval aj dôsledky a implikácie obidvoch pohľadov pre vedu a zároveň komentoval logické chyby alebo nesprávne predpoklady či možnosti, ktoré ponúkajú predstavitelia Nového ateizmu.

Keďže prof. John Lennox je vysoko uznávaný rečník v oblasti vedy, filozofie a náboženstva, podarilo sa ponúknuť širšej slovenskej akademickej verejnosti relevantnú prednášku, zohľadňujúcu argumenty ohľadom podstaty vedy, ako aj viery v Boha. Vytvoril sa tak priestor pre dialóg s predstaviteľmi rôznych myšlienkových vedeckých prúdov.

Mgr. Bibiána Marková
Katedra etiky a aplikovanej etiky
Filozofická fakulta UMB

Foto: Ing. Ľubomír Bechný

POLOKRÚHLINY PAVLA ODALOŠA

Na úsvite roka sme si pripomenuli životné päťapodsaťročné univerzitného učiteľa, jazykovedca-slovakistu, vedúceho akademického pracovníka, organizátora, kolegiálneho partnera a priateľa profesora Pavla Odaloša.

Dr. h. c. prof. Pavol Odaloš, CSc., sa narodil 9. 1. 1960 v Banskej Bystrici. V rodnom meste vystúpil po všetkých vzdelanostných stupienkoch. Vysokoškolské štúdium učiteľstva slovenského jazyka a literatúry s občianskou náukou ukončil v roku 1984 na vtedajšej samostatnej Pedagogickej fakulte s akademickým titulom doktora pedagogiky (PaedDr.). Po absolútoriu si krok za krokom, bez urýchľovania zvyšoval kvalifikáciu a ďalej odborne zrel. Vedeckú hodnosť kandidáta vied (CSc.) v odbore slovenský jazyk získal v roku 1995 v Jazykovednom ústave Ľ. Štúra SAV v Bratislave. Za docenta sa habilitoval v roku 1998 a inauguračné konanie na profesora podstúpil v roku 2005 na Filozofickej fakulte Prešovskej univerzity v Prešove. V roku 2010 mu bol na Užhorodskej národnej univerzite udelený čestný titul *doctor honoris causa* (Dr. h. c.).

P. Odaloš ihneď po vysokoškolskom štúdiu nastúpil ako odborný pracovník do Štátnej vedeckej knižnice v Banskej Bystrici na oddelenie bibliografie; potom rok učil na strednej odbornej škole. Od roku 1987 sa jeho životná trajektória viaže s Pedagogickou fakultou. Na Katedre slovenského jazyka a literatúry pôsobil ako asistent a odborný asistent. Po vzniku Univerzity Mateja Bela v roku 1992 a po rozčlenení pôvodnej katedry na špecializované slovakistické pracoviská fungoval až do roku 2008 na Pedagogickej fakulte UMB postupne ako odborný asistent, docent a profesor v odbore slo-

venský jazyk. Na rozhraní storočí viedol štyri roky katedru, v rokoch 2003 – 07 zastával pozíciu prorektora UMB pre vedu a výskum s kompetenciami aj pre oblasť zahraničných vzťahov. V roku 2007 nastúpil do funkcie dekana Pedagogickej fakulty UMB. Po zrušení katedry v roku 2008 prešiel aj so spolupracovníkmi na Katedru slovenského jazyka a literatúry Fakulty humanitných vied UMB. Doteraz pôsobí na nástupníckej Katedre slovenského jazyka a komunikácie Filozofickej fakulty UMB vo funkcii profesora so všetkými povereniami, garanta študijných programov so slovenským jazykom.

Pavol Odaloš vkročil do jazykovedného a didaktického priestoru výskumami slovnej zásoby, jazykovej kultúry a kultúry komunikácie. Od 90. rokov v jeho výskumnej činnosti a odbornej produkcii pribúda výrazný sociolingvistický záber na sociolekty v národnom jazyku, previazaný s teóriou komunikácie, interjazykovou problematikou, lexikológiou, syntaxou, štylistikou a didaktikou slovenčiny. Vedno s interdisciplinárnymi črtami sa v jeho aktivitách rozvíjajú onomastické motívy so zacielením pozornosti na teoretické otázky i na všetky druhy vlastných mien, v ostatnom období najmä na mená postáv v umeleckej próze, a záujem o mediálnu komunikačnú sféru vrátane politickej komunikácie. Tieto línie trvalo konturujú Odalošov vedecký obzor, vedeckovýskumné záujmy, projektové aktivity a publikačné prejavy.

K jubilantovej osobnosti sa viaže 300 publikačných jednotiek, z toho 3 samostatné knižné monografie (*Sociolekty v basketbalovom a penitenciárnom prostredí*, 1997; *Dynamika špecifických sfér komunikácie*, 2002; *Literárny mýšľavý slovenskej literatúry*, 2012) a 4 knižné práce v spoluautorstve, viac než 150 vedeckých štúdií (z toho 70 v zahraničí), 120 odborných príspevkov a pol druhej desiatky populárno-náučných článkov.

Doteraz vystupoval na 130 domácich a zahraničných vedeckých podujatiach. Riešil a spoluriešil 17 vedeckých projektov, editoval a spoluzostavil 16 vedeckých zborníkov a 7 bibliografií. Pravidelne posudzuje vedecké projekty VEGA, KEGA a Grantovej agentúry Českej republiky. Na svoju vedeckovýskumnú a publikačnú činnosť získal temer 400 domácich a zahraničných ohlasov. V roku 2002 mu bola udelená Cena rektora UMB za vedeckovýskumnú a publikačnú činnosť.

Banskobystrické akademické prostredie okrem vedeckých podnetov poskytovalo P. Odalošovi aj výzvy na angažovanie v domácich a zahraničných vedeckých orgánoch, radách, komisiách a expertných spoločenstvách. V rokoch 2007 – 09 účinkoval ako prezident Únie učiteľských fakúlt. Dodnes sa exponuje ako člen Medzinárodného komitétu slavistov v jeho onomastickej a sociolingvistickej sekcii. Bol a je členom viacerých organizačných zostáv, vedeckých rád a najmä zahraničných redakčných rád vedeckých časopisov. V roku 1990 spolu s kolegami z katedry začal písať dnes už medzinárodne známy seriál banskobystrických sociolingvistických konferencií; na rok 2015 je pripravený deviaty diel.

Do ďalších životných etáp žičme profesorovi Pavlovi Odalošovi trvalý záujem o jazykovedu, motivujúcu spoluprácu s tvorivými, prajnými a rovnými ľuďmi a potešenie z každého pracovného a osobného úspechu. Tieto všetky areály nech naďalej konturuje dobré zdravie v životodarnom rodinnom zázemí, ústretových katedrových podmienkach a v inšpiratívnom banskobystrickom prostredí.

Vladimír Patráš
Katedra slovenského jazyka
a komunikácie
Filozofická fakulta UMB
Foto: archív FF UMB

Profesor WOLFGANG U. DRESSLER – osobnosť svetovej lingvistiky - spoluškoliť našej doktorandky

Už tretí rok je profesor Wolfgang Ulrich Dressler z Rakúska spolu s doc. Zuzanou Bohušovou spoluškoliťom doktorandky všeobecnej

jazykovedy Mgr. Miroslavy Hliničanovej. Professor Dressler sa rozhodol podporiť úsilie našej doktorandky na základe aktuálnej témy, ktorú vypísala

slovenská školiteľka, a ktorá korešponduje s rakúskym i medzinárodným jazykovedným korpusovým a počítačovým výskumom. Doktorandka teda študuje v prestížnom binacionálnom doktorandskom štúdiu *cotutelle de thèse* na Filozofickej fakulte UMB v Banskej Bystrici a súčasne na Viedenskej univerzite vo Viedni, pričom získala štipendia Národného štipendijného programu a Akcie Rakúsko – Slovensko a prednášala na medzinárodných kongresoch v Salzburgu a Pise.

Profesor Wolfgang U. Dressler je osobnosť svetovej jazykovedy a je pre nás veľkou čťou, že sme ho stretli aj počas školení na pôde Rakúskej akadémie vied v rámci projektu Akcie Rakúsko – Slovensko Corpuslinguistik: Computer-morphologie und Kollokationsforschung.

Profesor Wolfgang Ulrich Dressler študoval vo Viedni, Paríži a Ríme a prednášal po celom svete – na univerzitách Ohio, Maryland, Lausanne, Pisa, Bergamo, Montreal, Praha, Tokio a iných. Vydával časopisy a bol vedeckým garantom a plenárnym prednášajúcim na svetových lingvistických kongresoch. V rokoch 1971 – 2008 viedol Inštitút jazykovedy Viedenskej univerzity, v súčasnosti je riaditeľom Inštitútu korpusovej lingvistiky a textových technológií Rakúskej akadémie vied. Bol prezidentom a je (čestným) členom rôznych vedeckých spoločností, napr. Societas Linguistica Europaea, Cercle Linguistique de Prague, Linguistic Society of America, Accademia della Crusca vo Florencii, Maďarskej a Dánskej akadémie vied, vydavateľstva Cambridge University Press a pod. V r. 2002 mu bol udelený čestný doktorát na Sorbonne v Paríži a v r. 2010 na Univerzite v Aténach; v r. 2013 prof. Dresslerovi udelila Viedenská arcidiecéza Veľkú cenu kardinála Innitzera za celoživotné dielo.

Meno profesora Dresslera, ktorý je autorom vyše 450 publikácií z textovej lingvistiky, fonológie, morfológie, psycholingvistiky a teórie prirodzeného jazyka, sa pre nás spája asi najviac so siedmimi kritériami textovosti/textuality, ktoré sú internetovým hitom a ktoré sú tiež súčasťou štátnicových otázok. Pripomeňme si ich: kohézia, koherencia, intencionálnosť, akceptabilita, informatívnosť, situatívnosť, intertextovosť. Zdrojom je publikácia Úvod do textovej lingvistiky z r. 1981, ktorú prof. Dressler vydal v kooperácii s germanistom Robertom-Alainom de Beaugrandeom, s ktorým sa stretli najprv v Ohio, potom v Salzburgu a Berlíne.

K súčasnej situácii výskumu jazykov nám profesor Dressler zodpovedal pár otázok (preklad z nemčiny M. Hliničanová):

Pán profesor, aké skúsenosti a zážitky sa Vám spájajú so Slovenskom?

Moje prvé pracovné návštevy slovenských krajín sa konali v polovici 60. rokov v Prahe a Bratislave, no potom sa zúžili len na Slovenskú akadémiu vied a Univerzitu Komenského v Bratislave. Na jar roku 1968 som od akadémie dostal pozvanie, aby som ju navštívil. V lete som sa najprv zúčastnil lingvis-

Doc. Zuzana Bohušová, prof. Wolfgang Dressler, Mgr. Miroslava Hliničanová pred Rakúskou akadémiou vied

tického výskumu bretónskeho jazyka v Bretónsku. Keď som sa tam z vysielania francúzskej televízie dozvedel o invázii vojsk do Československa, urýchlene som prerušil výskumný pobyt, aby som sa čím skôr mohol vrátiť do Viedne, a odtiaľ som išiel aj s pozývacím listom zo SAV vyhľadať mojich kolegov v Bratislave. Tí ma potom viezli veľkým Tatraplanom (Tatrou 600), služobným vozidlom SAV-ky, cez Bratislavu popri kolóne sovietskych tankov. To vo mne zanechalo nezabudnuteľné dojmy v kontraste s rodiacim sa duchom zmien.

Profesor Dressler počas školenia v Rakúskej akadémii vied s doktorandkami z Katedry germanistiky FF UMB

V súčasnosti je jazykoveda ako humanitná vedná disciplína v neľahkej situácii...

K situácii súčasnej jazykovedy môžem povedať, že sa nachádzame v mnohotvárnom období prelomu: moja generácia, v ktorej sme prešli prerodom, je na ústupe. Mladšia generácia je špecifickejšie vzdelaná a podstatne viac nasleduje teoretické a metodologické postupy svojich učiteľov. Rastie vplyv anglosaských paradigiem, avšak mnohým čiastkovým disciplínam chýba takzvaný hlavný špecifický dominantný smer (*main stream*). To znamená, že po rôznych

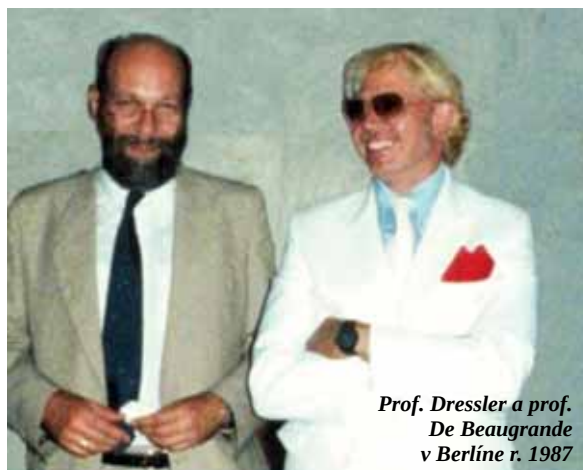
lingvistických revolúciách v posledných desaťročiach nenasleduje žiadna dominantná „normálna veda“ (Thomas S. Kuhn 1962, scientific revolution, paradigm shift, normal science). Pozitívne vnímam silnejšie metodologické prehľbovanie a šandardizáciu lingvistiky, napr. prostredníctvom korpusovej lingvistiky, ale aj ďalších oblastí ako psycholingvistika, sociolingvistika, diskurzívna lingvistika. Ideologická zameranosť istých škôl, ktorá sa často vyskytuje v USA, nie je pre Európu typická.

Čo sťažuje financovanie jazykovedného výskumu?

Žiaľ, financovanie v súčasnosti nezodpovedá rastúcim nárokom na lingvistiku a v lingvistike. Čo sa týka literatúry, môže byť čiastočne kompenzovaná rastúcou dostupnosťou elektronickej sekundárnej literatúry. Avšak vyhliadky na akademickú kariéru sú pre mladých bohužiaľ oveľa horšie než predtým, čím zosilnel konkurenčný boj a realizácia dlhodobých projektov sa stala náročnejšou.

Angličtina je lingua franca, ale čo to znamená pre germanistov a iných filológov?

Silná pozícia angličtiny ako vedeckého jazyka viedla k anglocentrizmu, ktorý bol len čiastočne vyvážený rozšírením jazykovej typológie a zvýšením podpory k opisu a udržiavaniu ohrozených jazykov a jazykových menšín. Popri často rozsiahlej tendencii k evalvácií vedeckej činnosti podľa kvantitatívnych kritérií sa zistila prekvalifikovanosť anglických a podkvalifikovanosť inojazyčných alebo viacjazyčných časopisov a zborníkov. Fakt, že sa požaduje častejšie publikovanie v zahraničných časopisoch, vedie k znevýhodňovaniu jazykov, ktoré sú oficiálnym

*Prof. Dressler a prof.
De Beaugrande
v Berlíne r. 1987*

ICLTT

Institut für
Corpuslinguistik und
Texttechnologie

OAW
Österreichische Akademie
der Wissenschaften

jazykom len v jednom štáte
a len tam sú využívané ako
vedecké jazyky.

Osobné stretnutia s
profesorom Wolfgangom
Dresslerom vo Viedni sú
zakaždým obohacujúci-
mi a pluriinformačnými

udalosťami, ktoré si veľmi vážime.
Ďakujeme mu za podporu našich vedec-
kých zámerov a prajeme mu ešte veľa
zdravia a kreatívnej energie.

*doc. PhDr. Zuzana Bohušová, PhD.
Katedra germanistiky
Filozofická fakulta UMB
Foto: Ch. Schrödl*

Vývoj aplikácie zameranej na liečenie fóbií pomocou virtuálnej reality v Banskej Bystrici

Vďaka námetu Dr. Jána Záskalana a materiálnej podpore firmy Nettech, s. r. o., (zastúpenou p. Petrom Sojkom) sa na Katedre informatiky Fakulty prírodných vied Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici už druhý rok venujeme liečbe fóbií pomocou virtuálnej reality. Pripravujeme materiály pre potreby psychoterapeuta na podporu liečby rôznych druhov fóbií, napr. strach z pavúkov (arachnofóbia), strach z plazov (herpetofóbia), alebo strach z výšky, hĺbky (hypsofóbia, akrofóbia), z otvoreného priestranstva (agorafóbia) a pod.

Ľudia najčastejšie trpia rôznymi druhmi sociálnych fóbií, ktoré sa zvy-

čajne spájajú s nízkou sebadôverou a strachom z kritiky, čo vedie k vyhýbaniu sa spoločenským situáciám. Často to býva strach z ľudí a zaľudnených, preplnených miest, alebo strach z cestovania v rôznych dopravných prostriedkoch. Pre účely terapie sa snažíme vytvárať podklady vo forme modelov, obrazov, videí, 360° panorám a zvukov, simulujúcich reálne prostredia a situácie, ktoré majú psychoterapeutovi uľahčiť proces liečby.

Pre psychoterapeuta sme vytvorili ďalšiu pomôcku v podobe aplikácie, ktorá mu umožňuje nielen evidovať dôležité informácie o pacientovi (meno a základné informácie o pacientovi, druh

liečenej fobie, dátumy kontrol, priebeh terapie, posledný stav pacienta a pod.), ale aj promptne spúšťať podľa potreby a stavu pacienta jednotlivé situácie alebo prostredia.

Na konferencii NITT, ktorá sa konala 8. októbra 2014 v Bratislave, sa o našej aktivite dozvedeli Zuzana Pivarníková a Sophie Dauzet z Francúzskej ambasády na Slovensku a vo svojom elektronickom časopise napísali o tomto projekte článok.

*Ing. Dana Horváthová, PhD.
Katedra informatiky
Fakulta prírodných vied UMB
Článok preložila: Ľubica Horváthová*

Ad/ Vývoj aplikácie zameranej na liečenie fóbií pomocou virtuálnej reality v Banskej Bystrici

Množstvo výskumov popisuje výhody použitia virtuálnej reality v psychoterapii. Povzbudení týmito štúdiami vedci z Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici v spolupráci s firmou Nettech pracujú na vývoji aplikácie na liečenie fóbií pomocou virtuálnej reality: „Fearcore“.

V klinickej psychológii fobia patrí medzi poruchy úzkosti. Tento termín popisuje nepretržitý strach, považovaný za neadekvátny a nepochopiteľný, z predmetu alebo zo situácie, ktorá núti osobu radšej sa tejto situácii či predmetu vyhnúť. Fobie môžeme vo všeobecnosti

rozdeliť do troch hlavných kategórií: špecifické fobie, sociálne fobie a nakoniec agorafóbiu (strach z veľkých otvorených priestranstiev a z verejných miest). Moderná medicína ponúka viacero typov liečby týchto ochorení, najmä farmakologickú a psychologickú liečbu alebo hypnoterapiu.

Nie tak dávno existuje pre pacientov nový typ liečby: terapia prostredníctvom virtuálnej reality. Keďže ľudské zmysly možno ľahko „oklamať“, je jednoduché jediná „ponoriť“ do prostredia modifikovaného počítačom. Táto metóda terapie zahŕňa viacero nástrojov: počítačovú grafiku v reálnom čase, zariadenie na riadenie polohy rovnako ako senzorické vstupy, aby bolo možné pacienta ponoriť do virtuálneho prostredia vygenerovaného počítačom.

Zahĺbenie sa do virtuálnej reality ponúka viacero výhod v porovnaní s vystavením pacienta reálnemu stimul. Liečba sa môže uskutočniť v ordinácii

terapeuta, čo je menej nákladné pre pacienta a menej obmedzujúce pre terapeuta, ktorý nemusí sprevádzať pacienta, aby ho vystavil reálnemu stimulu. Tento typ terapie sa môže použiť aj u pacientov, ktorí majú veľký strach zo skutočného podnetu.

Existuje niekoľko metód na vytvorenie virtuálneho prostredia:

- Modelovanie prostredníctvom počítačovej grafiky, čo vyžaduje vysokú kvalitu použitých obrázkov, aby predmet vyzeral reálne, ale aj kompatibilitu zariadení, potrebných na správnu funkciu aplikácie.

- Fotografia, ktorá zachytáva obraz scény v 360 stupňoch. Táto metóda umožňuje vytvoriť obraz jednoduchšie ako modelovanie pod podmienkou, že fotografovaná scéna je jednoducho prístupná.

- Natáčanie, čo je po technickej stránke najkomplexnejšia metóda. Potrebné je natáčať v 360 stupňoch, čo vyžaduje minimálne tri kamery so širokouhlým objektívom.

BE Slovaquie numéro 38 (16/12/2014) - Ambassade de France en Slovaquie / ADIT - www.bulletins-electroniques.com/actualites/77434.htm

Vo všeobecnosti je ideálne skombinovovať viaceré z týchto technológií z hľadiska náročnosti vytváraného prostredia.

Technické vynálezy prenikajú veľkou mierou do všetkých oblastí nášho života. Nie je teda prekvapivé, že zasahujú aj do oblasti psychoterapie. V dôsledku toho môžu byť fóbie z výšky alebo z pavúkov a ďalšie prekonané zásluhou virtuálnej terapie. V tomto prípade ide o naozajstný pokrok pre pacientov trpiacich fóbiami.

(AKO) UČIŤ OCHRANU PRÍRODY NA VYSOKÝCH ŠKOLÁCH?

Súčasťou konferencie okrem terénnej exkurzie na Poľanu bol aj pracovný workshop.

V dňoch 6. až 8. novembra 2014 sa na Fakulte prírodných vied UMB v Banskej Bystrici uskutočnila vedecká konferencia s medzinárodnou účasťou. Jej cieľom bolo upozorniť na aktuálne úskalia výučby modernej ochrany prírody, resp. biológie ochrany prírody na slovenských vysokých školách a začať diskusiu na danú tému. Snahou bolo tiež pokúsiť sa nájsť odpoveď na otázku, kam smeruje ochrana

prírody na Slovensku a ako reagujú na súčasný trend vývoja vysoké školy, resp. ako majú orientovať absolventov, ktorí sa chcú uplatniť v praxi ochrany prírody, prípadne vyučovať biológiu na základných a stredných školách. Usporiadateľmi konferencie bola Katedra biológie a ekológie FPV UMB v Banskej Bystrici, Agentúra ochrany prírody a krajiny Českej republiky v Prahe a Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky v Banskej Bystrici. Konferencie sa zúčastnilo celkovo 34 účastníkov zo Slovenska a Českej republiky vrátane viacerých univerzít (UK Bratislava, UKF Nitra, UP Olomouc, KU Praha). Súčasťou konferencie okrem terénnej exkurzie na Poľanu bol aj pracovný workshop.

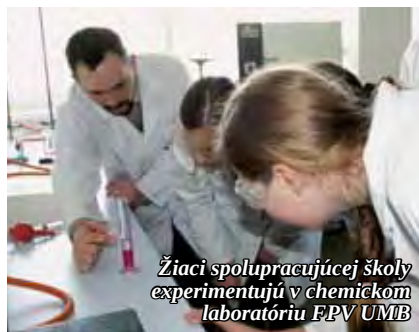
Závery konferencie sú k dispozícii na stránke katedry:

www.fpv.umb.sk/katedry/katedra-biologie-a-ekologie/veda-a-vyskum/konferencie/ako-ucit-ochranu-prirody-na-vysokych-skolach/zavery-konferencie.html

Juraj Švajda
Katedra biológie a ekológie
Fakulta prírodných vied UMB
Foto: doc. Ing. Peter Urban, PhD.

Plenárna prednáška
Jána Plesníka z AOPK ČR
o novinkách
v starostlivosti
o biodiverzitu

Žiaci spolupracujúcej školy
experimentujú v chemickom
laboratóriu FPV UMB

Projekt Chain Reaction (Ret'azová reakcia) je v polovici svojho trvania

Viaceré krajiny Európskej únie pociťujú v posledných rokoch nezáujem mladých ľudí o štúdium prírodných a technických vied. Európska únia sa snaží tento problém riešiť konkrétnymi

REŤAZOVÁ REAKCIA SPÚŠŤA LAVÍNU

grantovými programami pre mladých ľudí a na podporu ich prírodovedného vzdelávania už v rámci sekundárneho stupňa škôl. Pre rozvoj vzdelávania mládeže v matematike a prírodných vedách mali mimoriadny význam výzvy Siedmeho rámcového programu pre výskum, technický rozvoj a demonštračné činnosti Eu-

Prezentácia žiackych projektov
na národnej konferencii
Ukáž, čo vieš! (marec 2014)

rópskej únie, v rámci ktorých získalo podporu niekoľko projektov aj s účasťou slovenských univerzít.

Jedným z nich je projekt Chain Reaction (Reťazová reakcia), ktorého cieľom je rozvíjať bádateľsky orientované prírodovedné vzdelávanie v dvanástich partnerských krajinách. Slovensko je súčasťou tohto projektu vďaka dlhodobej spolupráce Sheffield Hallam University (SHU) s Univerzitou Mateja Bela v Banskej Bystrici, konkrétnejšie Katedrou fyziky Fakulty prírodných vied. O projekte, jeho doterajších výsledkoch i plánoch na najbližšie mesiace hovoríme s koordinátorkou projektu Chain Reaction na Slovensku doc. RNDr. Jankou Raganovou PhD. z Katedry fyziky FPV UMB.

Projekt Chain Reaction (Reťazová reakcia) je v strede svojho trojročného trvania. Akú „reťazovú reakciu“ spustil?

Projekt funguje od júna 2013 v 12 krajinách. Prvý rok projektu máme úspešne za sebou, to znamená, že v každej z partnerských krajín projektu sa jeho myšlienky prostredníctvom desiatich učiteľov prírodovedných predmetov rozšírili do piatich škôl. Každý z učiteľov pracoval aspoň s jednou triedou žiakov, takže len na Slovensku je to už po prvom roku niekoľko stoviek žiakov stredných škôl, ktorých sa projekt Chain Reaction „dotkol“. Najdôležitejšími „spúšťačmi“ reťazovej reakcie v projekte sú ale samotní učители. Oni odovzdávajú získané skúsenosti kolegom, ktorí ich zase odovzdávajú svojim žiakom. Takto sa šíri lavína, prinášajúca nový spôsob vyučovania prírodovedných predmetov – bádateľsky orientované vyučovanie. A samozrejme, v druhom roku sme už začali pracovať s ďalšími piatimi strednými školami. Reťazovú reakciu učители posúvajú ďalej.

Dajú sa žiaci na stredných a základných školách zaujať natoľko, aby ich lákala fyzika, či iné prírodovedné predmety?

Projekt Chain Reaction predstavuje jednu z možností, ako vnímanie prí-

Slovenský tím Akcia Sofia z Gymnázia Jána Chalupku v Brezne na medzinárodnej konferencii Express yourself! v Sheffielde (máj 2014)

Školenie učiteľov spolupracujúcich škôl (november 2014)

rodovedných odborov, najmä fyziky, zmeniť u 14 až 16-ročných žiakov. Jeho jadrom je riešenie zaujímavých multidisciplinárnych vedeckých problémov samotnými žiakmi. Témy projektov zaujmú každého žiaka, ktorý je vnímavý k svojmu okoliu a nie je mu ľahostajný svet okolo. V prvom roku projektu žiacke tímy napr. skúmali, ktoré svetidlá sú najekologickejšie, zostrojovali prenosnú vodnú elektrárňu, riešili problém hladu v niektorých krajinách sveta a možnosťami jeho odstránenia, modelovali zrážku Zeme s asteroidmi a navrhovali ochranné systémy, ktoré by takejto zrážke mohli zabrániť... To sú všetko aktuálne problémy, ktorými sa zaoberajú vedecké tímy sveta.

Ako si s takýmito zložitými problémami môžu poradiť 14-roční?

Samozrejme, nejde to bez podpory ich učiteľa. Prvým impulzom sme my, riešiteľský tím z UMB, vysokoškolskí učители, ktorí spustíme celý proces tak, že pedagógom zo stredných škôl predstavíme na úvodnom školení filozofiu projektu Chain Reaction a bádateľsky orientovaného vyučovania. V rámci praktického tréningu si učители majú možnosť vyskúšať jednotlivé aktivity. Ich obsah vychádza z dlhoročných skúseností koordinátora projektu v oblasti invenčnej výučby prírodovedných predmetov, ktorým je Centrum pre prírodovedné vzdelávanie Sheffield Hallam University. Zo skúseností anglických kolegov sme vedeli, že spomínané aktivity u tejto vekovej skupiny žiakov „zaberajú“.

Každá z 12 krajín má však iný systém vzdelávania, iné postupy...

Národné špecifiká vzdelávania i školského systému pri Chain Reaction nie sú na príťaž, práve naopak. Pôvodné anglické metodické materiály k jednotlivým aktivitám si partneri upravujú a adaptujú na podmienky ich škôl. Aj my sme ich zmenili a obohatili o časti, ktoré majú priamu súvislosť so Slovenskom. Napr. pri skúmaní zrážok Zeme s asteroidmi sa žiaci zoznámia s meteoritom Košice, so systémom ADAM a pod. Učители na školení „vyzbrojíme“ podrobnými metodickými materiálmi, ktoré im pomáhajú pri príprave bádateľsky zameraných vyučovacích hodín. Dôležitou súčasťou podpory partnerských škôl zo strany nás, univerzity, sú aj návštevy mladých vedcov v školách a ich ochota konzultovať prípadné problémy s učiteľmi aj žiakmi.

Znie to jednoducho, ale je za tým veľa práce katedry, Vás osobne, kolegov, mladých vedcov FPV UMB, ktorí sú pre žiakov príkladom.

Áno, práca na tomto projekte zaberie veľa času, ale považujeme ju za užitočnú a zmysluplnú. Pre každého člena nášho tímu (prof. Stanislav Holec, Dr. Miriam Spodniaková Pfefferová, Dr. Martin Hruška) bolo veľkou satisfakciou za všet-

ku vynaloženú námahu vidieť prezentácie výsledkov práce žiakov na prvej národnej konferencii projektu Ukáž, čo vieš!, ktorú sme organizovali v marci 2014 v Starej Lesnej. Žiaci s nadšením a zariadením prezentovali svoje výskumné projekty. Viacerí podľahli čaru vedeckej práce, bádania, bavilo ich hľadať riešenia, keď sa dostali do ťažkostí... Veľmi potešujúca je pre nás aj odozva zo strany učiteľov i samotných žiakov na prednášky mladých vedcov, ktorí ich v školách navštevujú. Dr. Zuzana Fecková, Dr. Šimon Budzák a doc. Boris Tomášik, ktorí s tímom projektu Chain Reaction spolupracujú, vedia veľmi zaujímavo porozprávať mladým ľuďom o svojej vedeckej práci a vysvetliť náročné vedecké pojmy. Zároveň svojím priateľským, neformálnym vystupovaním ukazujú žiakom, že vedec nie je od nich vzdialený teoretik. Aj zážitok zo spoločnej práce s naozajstnými vedcami by mohol byť pre mladých ľudí podnetom, že práve tomuto by sa chceli venovať.

Veľkou motiváciou pre žiakov stredných škôl je určite aj zápolenie o to, kto sa zúčastní medzinárodnej konferencie...

Snažíme sa, aby medzi učiteľmi, aj žiakmi, ktorí sa do projektu zapoja, vládla atmosféra spolupráce, ale zdá sa, že najmä pre žiakov je súťaživosť silným motivačným prvkom. Možnosť prezentovať svoj projekt na národnej a medzinárodnej konferencii je pre nich veľkým lákadlom. Už program prvej národnej konferencie sme preto pripravili tak, aby účasť na nej bola pre všetkých nielen vhodnou príležitosťou na prezentáciu svojich výsledkov a komunikáciu s ostatnými partnermi, ale aj odmenou za prácu, ktorú v rámci projektu urobili. Preto sme ju aj organizovali vo Vysokých Tatrách, v kongresovom centre, v ktorom sa zvyknú schádzať špičkoví slovenskí a zahraniční vedci. Umiestnenie konferencie do prostredia TANAP-u nám zároveň umožnilo ukázať žiakom priamo v teréne, ako pracujú prírodovedci z rôznych oblastí vedy. Na medzinárodnú konferenciu Express yourself! však mohol ísť Slovensko reprezentovať len jeden tím. Vlni na konferencii v Sheffielde bol tím žiakov Gymnázia Jána Chalupku v Brezne vedený Dr. Jankou Chlebušovou. Ich fazuľu nazvanú Sofia a samotnú Akciu

Sofia, ktorou chcú nasýtiť svet, spoznala Európa...

Druhý rok projektu Chain Reaction bude podobný tomu štartovaciemu?

V zásade áno. Staviame na skúsenostiach z prvého roku a snažíme sa organizáciu všetkých aktivít ešte zlepšiť. Máme za sebou úvodné školenie učiteľov a v súčasnosti už žiaci pod vedením svojich učiteľov pracujú na svojich výskumných projektoch. Popri prednáškach pre žiakov náš riešiteľský tím už intenzívne pripravuje druhú národnú konferenciu, ktorá bude v dňoch 9. – 10. apríla 2015 opäť v Starej Lesnej. Dokonca už pracujeme aj na príprave materiálov pre tretí rok projektu. Tešíme sa, že už teraz sa nám hlásia školy, ktoré chcú v projekte pracovať v nasledujúcom školskom roku. To je záruka, že reťazová reakcia sa bude šíriť ďalej.

Mgr. Iveta Bieliková
Fakulta prírodných vied UMB

Foto:
Lubomír Suja, Róbert Bešák,
Martin Hruška

Vzdelávanie študentov ako racionálny prístup medzinárodnej spolupráce krajín

Podľa významného amerického politika Benjamína Franklina „*vypláca investícia do vedomostí najvyššie úroky*“, preto je dôležitý sofistikovaný, pragmatický a efektívny prístup k podpore rozvoja vzdelania a vedy v medzinárodnom kontexte. *Regionálna akadémia OSN (Regional Academy on United Nations – RAUN)* predstavuje vzdelávací program, resp. príležitosť pre mnohých študentov nadobudnúť *edukačné ekvilibrium* medzi ovládaním teórie a aplikáciou poznatkov v praxi, prostredníctvom vytvorenia vlastnej odbornej práce a jej následnej obhajoby v anglickom jazyku pred zástupcami z Organizácie Spojených národov (OSN).

Aký je pocit získať v rámci uvedenej akadémie na záverečnom sympóziu, priamo v sídle OSN vo Viedni, prestížne ocenenie *slovenský študent roka* a ocenenie za najlepšiu odbornú prácu v *diskusnom paneli*, v nasledujúcom rozhovore prezradil Ing. Marek Krištof, študent doktorandského štúdia na Ekonomickej fakulte UMB.

Slovensko dostalo po prvýkrát možnosť zapojiť sa do Akadémie v roku

2014. Aký je to pocit uspieť ako študent na pôde OSN?

Je to veľmi dobrý pocit, pretože to vnímam ako ohodnotenie celej mojej snahy, prípravy a času, ktorý som projektu venoval. Vnímam to jednoznačne ako uznanie za celú moju prácu, ktorá trvala

takmer jeden rok. Začala sa v januári 2014 podávaním prihlášky. S Akadémiou je teda spojený celý jeden rok môjho života. OSN je jediná inštitúcia svojho druhu na svete, veľmi si preto cením, že som mohol v tomto prostredí prezentovať svoju prácu a bol som takto ocenený.

Principiálnym zámerom predmetného programu je podnietiť koordináciu spolupráce zahraničných študentov v skupinách. Aká bola kooperácia v medzinárodnom tíme?

Samozrejme som sa na túto akadémiu prihlásil preto, že som už mal skúsenosti s medzinárodným prostredím a veľmi dobre sa mi v ňom pracovalo, takže to ma motivovalo. Musím priznať, že som mal šťastie na výborného partnera v tíme, nakoľko na práci som spolupracoval v skupine s Borisom Brkovicom, kolegom z Rakúska. Aj napriek tomu že sme boli len dvaja (v iných skupinách bolo viacero členov), dokázali sme vypracovať v tom istom čase takú istú prácu ako oni. Dokonca naša práca bola hodnotená ako najlepšia v našej panelovej diskusii, takže opäť to bolo pre nás dôkazom uznania našej vzájomnej spolupráce. Musím povedať, že spolupráca bola veľmi dobrá a príjemná. Podarilo sa nám to tak, ako sme si to predsavzali už od naplánovania témy, ktorej sa chceme venovať. Aj samotnú prácu sme napísali podľa našich predstáv a prezentácia priamo v OSN dopadla tiež na jednotku.

Akej konkrétnej problematike sa v práci venujete?

Všetci zúčastnení študenti mali v podstate rovnakú tému práce, ktorá sa mala týkať tzv. Sustainable Development Goals (SDGs), čiže Udržateľných rozvojových cie-

ľov, ktoré by mali sledovať všetky agentúry OSN v najbližších 15 rokoch. Ide o nasledujúci koncept po miléniových cieľoch z roku 2000, ktorých platnosť končí práve teraz. Každá skupina mala spracovať túto tému vo vzťahu k nejakej konkrétnej agentúre OSN, ku ktorej bola pridelená. S mojím kolegom Borisom sme spolupracovali s Kanceláriou OSN pre vesmírne aktivity (United Nations Office for Outer Space Affairs – UNOOSA), ktorá má sídlo vo Viedni. Musím zdôrazniť, že spolupráca s touto kanceláriou prebiehala na veľmi dobrej úrovni, nakoľko sme sa mohli aj osobne stretnúť s vedúcim sekcie politiky a právnych vzťahov Niklasom Hedmanom. Podporu nám ďalej poskytli aj páni Luc St-Pierre a Dr. Werner Balogh, ktorí boli s nami ochotní konzultovať predmetnú problematiku a pomohli nám zamerať sa na to podstatné.

Čo Vás presvedčilo venovať sa téme s dôrazom na vesmírnu problematiku?

Názov práce bol *Novými očami; Pohľad zhora na Rozvojovú agendu po roku 2015 a rastúci význam UNOOSA (New Eyes: 'A look from above' on the Post-2015 Development Agenda, and the Growing Relevance of UNOOSA)*. Zamerali sme sa na nové aktivity, resp. na oblasti, ktoré by mohla zlepšiť kancelária pre vesmírne aktivity vo svojej ďalšej činnosti vzhľadom na to, aby prispela k naplneniu nových cieľov, ktoré sú momentálne v návrhu. Mali sme

tam aj niekoľko odporúčaní, napr. môžem spomenúť nasledovné: rozšíriť povedomie o výhodnosti používania vesmírnych technológií v praxi. Na prvý pohľad sa totiž môže zdať, že treba do toho veľa investovať, ale *cost-benefit* analýza hovorí jednoznačne v prospech týchto technológií. Škoda však je, že koncoví užívatelia (napr. farmári v rozvojových krajinách) o tom nevedia, a tak považujú satelitné dáta za drahé a zbytočné. Opak je však pravdou. Práca sa stretla aj s dobrým ohlasom zo strany kancelárie priamo po prezentácii.

Ako hodnotíte prínos akadémie RAUN pre študenta UMB?

Osobne hodnotím prínos jednoznačne veľmi vysoko a veľmi pozitívne. Väčšina študentov, ktorí sa Akadémie zúčastnili, boli z oblasti medzinárodných vzťahov, diplomacie, práva a ekonómie. Ako som uviedol aj v závere našej spoločnej prezentácie vo Viedni, myslím si, že je to dobrá príležitosť pre vzdelávanie sa a vychovávanie novej generácie profesionálov. Ako povedal aj Nelson Mandela „vzdelanie je tá najsilnejšia zbraň, ktorou sa dá zmeniť svet.“

Barbora Krištofová
Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov UMB

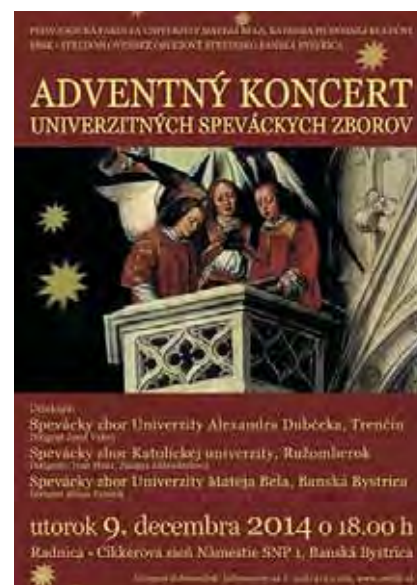
Foto: Archív Mareka Krištofa

Adventný koncert akademických a univerzitných speváckych zborov

Dňa 9. decembra 2014 o 18.00 hod. v Cikkerovej sále na Radnici v Banskej Bystrici sa uskutočnil opäť ďalší z významných vokálnych koncertov na pôde mesta – **Adventný koncert akademických a univerzitných speváckych zborov.**

Podujatie nadviazalo po takmer desiatich rokoch na tradične organizované vystúpenia vokálnych telies v závere roka, ktoré sa zrodilo vďaka myšlienke pracovníkov Univerzity Mateja Bela a vedenia Univerzitného speváckeho zboru (UMSZ) Mladosť začiatkom nového

milénia. Už vtedy bolo ponímané medzi-národne, keď na prvom ročníku (2002) sa stretli spevácke zbory z maďarského Szarvasu a poľského Rzeszowa, neskôr zbory z Budapešti, Nitry a Ružomberka. Celkove sa uskutočnili tri ročníky tohto zaujímavého podujatia, ktorého cieľom bolo a aj v súčasnosti je „zachovávanie predvianočných tradícií a ľudových koľied, spevov a piesní v rôznych úpravách a umeleckých spracovaniach hudobných skladateľov z krajín Višeградской štvorky (V4), prípadne krajín Európskej únie a neustála propagácia Univerzity Mateja Bela a jej kultúrnych tradícií s prenikaním do širokého verejného života“.

Adventný koncert sa konal v krásnych priestoroch banskobystrickej Radnice na Námestí SNP za podpory primátora Petra Gogolu. Na koncerte sa predstavili vokálne telesá z Trenčianskej univerzity Alexandra Dubčeka v Trenčíne (dirigent PaedDr. Jozef Vakoš, Ph.D.), z **Katolíckej univerzity v Ružomberku** a jej Pedagogickej fakulty (dirigenti PaedDr. Ivan Mráz, PhD. a PaedDr. Zuzana Zahradníková, PhD.) a domáceho **speváckeho zboru Mladosť z Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici** (dirigent prof. Milan Pazúrik). Spevácke

zbory sa predstavili skladbami sakrálného charakteru, skladbami svetových hudobných kultúr a dielami, ktoré sa viažu na adventné a vianočné obdobie. Na koncerte sa po samostatných výstupoch jednotlivých telies predstavili spojené zbory spoločnými skladbami Eugena Suchoňa – **Aká si mi krásna** a slovenskou koledou koľied **Daj Boh šťastia** v úprave Zdenka Mikulu.

Po podujatí sa všetci zhodli, že koncerty takéhoto charakteru je potrebné organizovať, pretože na nich participujú

spravidla študenti, ktorí by mali byť nositeľmi a šíriteľmi myšlienky pokoja a zmieri v predvianočnom čase. Podujatie sa tešilo veľkému záujmu obyvateľov mesta, členov speváckych zborov pôsobiach v našom meste a jednotlivé umelecké výkony mladých umelcov odmeňovalo úprimným potleskom.

prof. PaedDr. Milan Pazúrik, CSc.
Katedra hudobnej kultúry
Pedagogická fakulta UMB
Foto: autor

DOLNOZEMSKÉ PASTORÁLE

alebo

o úspešnom pobyte pracovníkov Katedry hudobnej kultúry PF UMB a študentov UMSZ Mladosť vo Vojvodine

Časť prvá

Slovenská hudba vo Vojvodine

bol názov muzikologickej konferencie, ktorá sa konala 21. novembra 2014 a bola dôstojným záverom rozvojovo-výskumných aktivít Ústavu pre kultúru vojvodinských Slovákov v Novom Sade (Srbsko). V poradí už 10. jubilejný ročník sa zaoberal významom a dokumentovaním hudobného a etnologického výskumu zameraného na piesňovú tradíciu Vojvodiny, ktorý je základom širšej bádateľskej platformy a jeho aplikáciou na existujúce súčasné prezentačné formy. Na konferencii sa s odborne fundovanými príspevkami predstavili prednášatelia z viacerých slovenských inštitúcií: Ústavu hudobnej vedy SAV (PhDr. Hana Urbancová, DrSc. s tematickým príspevkom *Výskum piesňovej tradície Slovákov vo Vojvodine – dokumentácia a reflexia*), Katedry estetiky Filozofickej fakulty Univerzity Komenského (prof. PhDr. Oliver Bakoš, PhD. a doc. PhDr. Michal Babiak, Mr.). O etnomuzikologickom výskume Slovákov žijúcich v Maďarsku referovala Mgr. Katarína Király, PhD., o výskume slovenských ľudových tancov z Banátu, Báčky a Sriemu v archívoch na Slovensku a aplikácii jeho výsledkov v súčasnom živote dolnozemskej enklávy referovala PhDr. Zuzana Drugová z Metodického centra Univerzity Mateja Bela pre Slovákov žijúcich v zahraničí. Z Katedry hudobnej kultúry Pedagogickej fakulty UMB v Banskej Bystrici sa konferencie

zúčastnili traja aktívni prednášatelia (prof. PaedDr. Milan Pazúrik, CSc., Mgr. art. Martin Urban, PhD. a PaedDr. Marianna Kološtová, Ph.D.). Profesor Pazúrik referoval o participácii a frekvencii zborových telies a osobností zo Slovenska na festivaloch speváckych zborov vo Vojvodine, Martin Urban o špecifikách tanečnej pedagogiky v krajskom prostredí. Snahou Marianny Kološtovej bolo zhodnotiť možnosti a potreby vzdelávania Slovákov vo Vojvodine v nadväznosti na už zrealizované projekty našej univerzity v oblasti podpory vzdelávania zahraničných Slovákov.

Prof. PaedDr. Milan Pazúrik, CSc. a Mgr. art. Martin Urban, PhD. participujú dlhé roky na umelecko-pedagogickom vzdelávaní krajanov na Dolnej zemi, obzvlášť vo Vojvodine. Spolupracujú s umeleckým zázemím vojvodinských spolkov zameraných predovšetkým na hudobnú kultúru, zborovú prácu a tvorbu, metodický rozvoj činnosti spolkov, podporu kvalifikačného rastu budúcich pedagógov, vedúcich a tvorcov na všetkých úrovniach riadenia.

Prof. PaedDr. Milan Pazúrik, CSc. rozvíja túto spoluprácu viac ako 15 rokov v dvoch rovinách: ako teoretik a metodik zborového spevu, porotca a lektor dirigentských kurzov a poradca. Je tiež aktívnym účastníkom muzikologických konferencií a prispievateľom do najrôznejších odborných periodík. Druhú rovinu predstavuje jeho praktická zbormajstrovská činnosť, ktorú dlhodobo úspešne rozvíja predovšetkým na

poste dirigenta a umeleckého vedúceho Univerzitného miešaného speváckeho zboru (UMSZ) Mladosť, ktorý pracuje pri Katedre hudobnej kultúry Pedagogickej fakulty UMB v Banskej Bystrici. Nemenej dôležitým prvkom jeho aktívneho pôsobenia v tomto zaujímavom segmente hudobnej edukácie so študentmi je aktívna participácia na recipročných koncertoch so slovenskými zbormi vo Vojvodine: Mladosť z UMB, Collegium Cantus pri Dome Matice slovenskej v Banskej Bystrici, Spevácky zbor slovenských učiteľov (SZSU), Spevácky zbor mesta Brezno. V tomto smere oceňuje spoluprácu predovšetkým so speváckym zborom Zvony a jeho dirigentom PaedDr. Jurajom Súdim zo Selenče, so speváckym zborom Neven z Báču, s Tíliou zo Starej Pazovy, nové kontakty s univerzitou v Sombore, v Novom Sade a i. vokálnymi telesami. Tretiu dimenziu jeho profesionálnej kariéry predstavuje činnosť v Speváckom zbore slovenských učiteľov (SZSU), kde dlhoročne pôsobí ako aktívny zborový spevák a predseda výboru tohto mimoriadne úspešného slovenského vokálneho telesa.

Mgr. art. Martin Urban, PhD. pôsobí ako metodik, režisér a choreograf v krajskom prostredí 12 rokov. Spočiatku ako asistent Jaroslava Ševčíka, ktorý dlhoročne režíroval Krajskú nedeľu v Detve a Dni zahraničných Slovákov, neskôr ako priamy režisér a choreograf, v spolupráci s dolnozemskej, ale aj západoeurópskej prostredím. 10 rokov viedol a odborne garantoval seminár pre umeleckých vedúcich, pedagógov a choreografov folklórnych súborov a spolkov v Báčskom Petrovci, z ktorého vzišlo veľa talentovaných umeleckých osobností v súčasnosti progresívneho tvorivého prúdu, oprosteneho od nevhodne prinesených a aplikovaných „hornozemských“ vplyvov do archetypálnej pôvodnej kultúry daných prostredí. Niekoľkokrát bol členom poroty vrcholnej hudobno-tanečnej súťažnej prehliadky „Tancuj, tancuj“, kde svojím vkladom jasne definoval potrebu skúmania a rozvíjania pôvodnej kultúry z aspektu celkovej slovenskej hudobnej kultúry. Ako aktívny pedagóg a choreograf prezentuje živú dolnozemskej

kultúru ako plnohodnotnú a obdivuhodnú súčasť našej kultúry a prináša do tvorby na slovenskom území prvky z vojvodinského a rumunského kultúrneho priestoru. V nadlackom súbore Sálašan v Rumunsku realizoval 5 celovečerných premiér ako choreograf a režisér, na ktoré sa viazal celoplošný výskum pôvodných tradícií v priestore Bihoru. Prínosom bol aj rozvoj odborného a umeleckého rastu jednotlivcov v kolektívoch, s ktorými spolupracuje. Viacerí prišli aktívne umelecky pôsobiť na Slovensko, niektorí študujú v Banskej Bystrici, v Nitre a dokonca aj na VŠMU v Bratislave. (Urban : Stručná charakteristika umelecko-pedagogických aktivít na Dolnej zemi. Banská Bystrica 2014, nepublikované).

Na Katedre hudobnej kultúry Pedagogickej fakulty UMB v Banskej By-

trici v súčasnosti študujú dve študentky z dolnozemskeho prostredia:

Eszter Anna Lakatos – pôvodom z rumunského Bodonoša, župa Bihar. Absolvovala Teoretické lýceum Jozefa Kozačeka v Bodonoši v slovenskom jazyku. Potom sa prihlásila na bakalárske štúdium učiteľstva hudobného umenia a náboženskej výchovy na PF UMB v Banskej Bystrici. V súčasnosti pokračuje v magisterskom štúdiu učiteľstva hudobného umenia a školských hudobných súborov na Katedre hudobnej kultúry PF UMB. Študuje na vládne štipendium pre zahraničných Slovákov.

Leonora Súdi – pôvodom zo Selenče (Srbsko). Slovenskú ZŠ Jána Kollára navštevovala v rodnej obci. Po jej ukončení absolvovala Strednú hudobnú školu Isidora Bajica v Novom Sade. V rodnej obci je vedúcou viacerých menších vokálno-inštrumentálnych zoskupení, t. č. detského Orchestríka, ktorý združuje cca 15 detí zo základnej školy v Selenči. Na Pedagogickej fakulte UMB študuje na zahraničné štipendium v 1. ročníku bakalárskeho štúdia učiteľstvo hudobného umenia a školské hudobné súbory.

Katedra hudobnej kultúry Pedagogickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici vytvára v tomto smere ideálny priestor pre ich rozvoj a adresne dokáže – v nadväznosti na dôslednú znalosť prostredia – nastaviť individuálny rast jednotlivcov a podporiť ich v preklenovacích fázach štúdia. V praxi sa to prejavuje rozvojom pôvodného prostredia, z ktorého študenti prichádzajú, pretože vedome udržiavajú aktívny vzťah a činnosť s domovskými spolkami a organizáciami.

Časť druhá

Znela pieseň pekná...UMSZ Mladost' v koncertnej sieni Gymnázia J. J. Zmaja v Novom Sade.

Prvým slávnostným koncertom sa 21. novembra 2014 vo večerných hodinách v koncertnej sieni J. J. Zmaja v Novom Sade predstavil UMSZ Mladost' pod vedením umeleckého vedúceho a dirigenta Milana Pazúrika. Slávnostný koncert sa uskutočnil pri príležitosti konania muzikologickej konferencie nielen pre všetkých účastníkov konferencie, ale aj

prehliadka Báčskeho Petrovca, Galérie Zuzany Medveďovej a návšteva spolku žien v Báčskom Petrovci. Mimoriadnym obohatením bola návšteva prvého slovenského gymnázia Jána Kollára (založeného v roku 1919) v Báčskom Petrovci s pútavým sprievodným slovom profesorky hudobnej kultúry a knihovníčky tamajšieho gymnázia Anny (Báby) Medveďovej. V popoludňajších hodinách a večer zbor absolvoval dve hosťovské vystúpenia, ktoré sa konali v rámci VIII. festivalu slovenských speváckych zborov vo Vojvodine.

hudby – absolvovali banskobystriční zboroví speváci v aule základnej školy.

Dopoludňajší program dňa 23. novembra sa niesol v znamení návštevy a prezentácie svetovej sakrálnej zborovej tvorby na službách Božích v evanjelickom a. v. chráme v Kulpíne, za prítomnosti seniora novohradského seniorátu Mgr. Ivana Muchu. Vrelé privítanie, pohostinnosť, milota, láskavosť, čaro prostredia, kde pred 270 rokmi prišli naši rodáci, bola počas celého pobytu nezameniteľná...! O mimoriadnom záujme o udržiavanie a uchovávanie domácich tradícií pre budúce generácie Slovákov na Dolnej zemi svedčia aj v súčasnosti zapálení ľudia (či už sú to vzdelaní učitelia alebo náaturisti, ktorí sa s nesmiernou láskou, obdivuhodným spôsobom a s hrdosťou venujú uchovávaniu, dokumentovaniu a starostlivosti o najrozmanitejšie archíválne a artefakty viažuce sa k tomuto prostrediu).

Časť tretia

V tejto časti mi dovoľte, vážení čitatelia, byť trochu osobnou... „*V Hospodina dúfali otcovia naši a nebývali zahanbení*“ – tento nápis sa skvie nad oltárom v evanjelickom a. v. chráme v Selenči, kde som 23. novembra v popoludňajších hodinách navštívila s otcom Leonory Súdiovovej, ktorý v tomto chráme pôsobí ako kantor, večiereň. Na stene kostola sa ligoce pamätaná tabuľa s menami rodákov, ktorá bola odhalená pri 200. výročí ich príchodu na Dolnú zem. V obci žije najväčšia komunita dolnozemskej Slovákov (cca 3000). Majú svoju vlastnú slovenskú školu, vlastný kultúrny stánok, originálnu cvičebňu (miestnosť pre nácvik zboru, snáď jediná na Balkáne umiestnenú priamo v objekte rodinného domu Juraja Súdiiho), ktorú hodno každému návštevníkovi Selenče odporučiť.

V kultúrnom dome v Selenči sa realizovalo posledné (v poradí piate) koncertné vystúpenie, na ktorom participoval aj Univerzitný miešaný spevácky zbor Mladost' (UMSZ) pri príležitosti prezentácie knihy a CD známeho dolnozemskej hudobníka (ako Súdiiho s obľubou ozna-

pre ostatných návštevníkov a krajanov. Sprievodné slovo ku koncertu pripravila Iveta Holomančinová a do srbčiny tlmočila Leonora Sudi. V slávnostnom programe o. i. odzneli kompozície Mikuláša Schneidera-Trnavského, Mikuláša Moyzesa, Ivana Hrušovského, z najmladšej skladateľskej generácie Petra Špiláka. Zbor premiérovito uviedol kompozíciu dolnozemskej skladateľa Juraja Súdiiho *Sloboda*. Koncentrovaný výkon speváckeho zboru priniesol účastníkom slávnostného koncertu mimoriadne príjemný a nefalšovaný umelecký zážitok.

Dňa 22. novembra sa v rámci programu speváckeho zboru uskutočnila najprv

Tohto stretnutia sa zboru zúčastňujú v Báčskom Petrovci každý rok zásluhou hlavnej organizátorky Miliny Sklabinskej, riaditeľky Ústavu pre kultúru vojvodinských Slovákov v Novom Sade, a Marieny Stankovičovej-Krivákovej, profesorky hudobnej kultúry v Báčskom Petrovci. Prvé vystúpenie – koncert sakrálnej hudby v evanjelickom a. v. kostole v Báčskom Petrovci – spolu s miestnymi amatérskymi vokálnymi zoskupeniami, ktoré sa združujú a pracujú výlučne na báze dobrovoľnosti, prípadne konfesijnej príslušnosti a aktívneho vzťahu k zborovému spevu a slovenskej vokálnej tvorbe, obzvlášť piesňovej. Druhý koncert – zo svetskej

čujú domáci v Selenči) – *Môj život je tisíc piesní*. Naše vokálne teleso i v tento večer o. i. skladieb premiérovu uviedlo druhú autorskú skladbu J. Súdiho – *Otcova roľa* (komponovanú na básnický text Ivana Kraska). Na podujatí vystúpili: dychový orchester Selenčanka, zbor Zvončeky a Orchestrík ZŠ Jána Kollára, zbor rímskokatolíckej cirkvi Ave Maria, zbor evanjelickej a. v. cirkvi Ozvena, vokálni sólisti a komorný zbor Zvony a Zvonivá cimbalovka, všetko spevokoly

a amatérske hudobnícke zoskupenia zo Selenče. Kultúrny program sa niesol v slávnostnej atmosfére, pretože koncert tohto (pre nás i Selenčanov) vzácneho podujatia bol zostavený výlučne zo známej, vo Vojvodine rozšírenej a obľúbenej autorskej tvorby z dielne Mr. (PaedDr.) Juraja Súdiho. Preplnená sála kultúrneho domu svedčila o mimoriadnom záujme o toto kultúrne podujatie a bola dôstojným záverom nášho „putovania“ po Dolnej zemi.

A nakoniec motto: *Keby náš spev prestal, celý svet by sa topil v žiali a raz by nás Boh prísne trestal, že sme nespievali...* (Gorazd Zvonický)

Príspevok je prevzatý a doplnený z časopisu *Múzy* v škole č. 3. – 4. 2014.

PaedDr. Marianna Kološtová, Ph.D.

Katedra hudobnej kultúry

Pedagogická fakulta UMB

Foto: prof. PaedDr. Milan Pazúrik, CSc.

Pedagogická fakulta UMB

Hudba v živote človeka

XI. medzinárodné sympóziu o zborovom speve CANTUS CHORALIS SLOVACA v Banskej Bystrici

V dňoch 22. – 24. októbra 2014 sa v Banskej Bystrici konalo už jedenáste medzinárodné sympóziu o zborovom speve Cantus Choralis Slovaca 2014, ktoré bolo zamerané v nosnej téme na **Hudbu v živote človeka. Zborový spev a jeho spoločenský aspekt, skladateľ – interpret – poslucháč** a dalo priestor aj mladým vedcom – doktorandom z Českej a Slovenskej republiky

Medzinárodné sympóziu o zborovom speve **CANTUS CHORALIS SLOVACA** sa koná pravidelne od r. 1994 striedavo každý druhý rok s podujatím **AKADEMICKÁ BANSKÁ BYSTRICA** (medzinárodná súťažná prehliadka vysokoškolských speváckych zborov) podľa vzoru podobného podujatia, akým je **CANTUS CHORALIS**, organizovaný na Pedagogickej fakulte UJEP v Ústí nad Labem (Česká republika). Tento fakt je známy (už 20 rokov) celej širokej spevácko-zborovej obci na Slovensku aj v ostatných susedných krajinách.

Mesto Banská Bystrica a Univerzita Mateja Bela privítali a hostili popred-

ných odborníkov v oblasti zborového spevu, hudobných skladateľov – jubilatov, dirigentov, publicistov a priaznivcov zborového spevu – pod záštitou rektorky UMB Dr. h. c. prof. PhDr. Beaty Kosovej, CSc. Hlavnými organizátormi boli Univerzita Mateja Bela – Katedra hudobnej kultúry PF UMB a Štátna vedecká knižnica – Literárne a hudobné múzeum v Banskej Bystrici, mediálnym partnerom bolo Rádio Devín.

Celé podujatie, ktoré sa konalo v Spoločenskej sále Štátnej vedeckej knižnice, bolo v prevažnej miere orientované na kľúčovú tému *Hudba*

v živote človeka. Zborový spev a jeho spoločenský aspekt, skladateľ – interpret – poslucháč, ktorej sa profesionálne, fundovane a vyčerpávajúco zhostil hlavným referátom prof. Mgr. Belo Felix, PhD.

V úvode sympózia, po otváracích príhovoroch predstaviteľov a zástupcov Univerzity Mateja Bela a Štátnej vedeckej knižnice, boli rektorkou UMB ocenené prof. PaedDr. **Eva Michalová**, CSc. z Banskej Bystrice a doc. **Elena Šárayová-Kováčková** z Bratislavy. Pamätné listy UMB (za dlhoročnú spoluprácu s UMB a participáciu na CCHS) prevzali z rúk doc. PhDr. Štefana Porubského, PhD., prorektora pre styk s verejnosťou.

Tohtoročné sympóziu CCHS sa prezentovalo v tematických celkoch a sekciách:

- 1/ **Regionálna zborová tvorba** a vokálna kultúra.
- 2/ **Postavenie zborového umenia** v hudobnej kultúre súčasnosti.

- 3/ **Zborový spev** a jeho miesto v hudobnej kultúre v novom Miléniu (dirigenti, repertoár, činnosť, organizácia, súťaže, ocenenia).
- 4/ **Zborová tvorba a vokálna interpretácia.**
- 5/ **Zborový spev národnostných menšín.**
- 6/ **Jubilujúci** hudobní skladatelia, dirigenti a spevácke zbory.
- 7/ **Európske trendy** a zborový spev v zahraničí.
- 8/ **Workshopy a sprievodné podujatia.**
- 9/ **Teória a prax hudobnej edukácie (doktorandská konferencia).**

Témy zahŕňali oblasti historické (osobnosti, zbory, jubileá), **súčasné** (v zmysle nových trendov a perspektív), **praktické** (ateliéry, tvorivé dielne, koncerty).

Celkove na sympóziu odznelo 29 príspevkov, ktoré prezentovali Slovensko, Českú republiku (3), Poľsko (8) a Srbsko – Vojvodinu (1). Jeden hudobný ateliér – workshop v rámci sekcie EURÓPSKE TRENDY V ZBOROVOM SPEVE, ktorý zrealizoval Mgr. Jiří Slovík (Opava, ČR), v súčasnosti interný doktorand Katedry hudební výchovy PF UJEP v Ústí nad Labem, sa venoval adventnej, vianočnej tvorbe, koledám a vianočným piesňam i s nácvikom. Workshop sa tešil veľkému záujmu prítomných účastníkov, referentov a študentov – členov speváckych zborov.

Zo sprievodných podujatí treba spomenúť najmä **Koncert vokálnej tvorby** v podaní banskobystrických vokálnych telies z Konzervatória Jána Levoslava Bellu (dirigentska Katarína Koreňová) a PF UMB Mladosť (dirigent Milan Pazúrik), ktorý sa uskutočnil dňa 22. októbra 2014 (o 19.00 hod.) v slávnostnej spoločenskej aule Ekonomickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, kde zbory prezentovali diela zo

svojej dramaturgie, diela slovenských a zahraničných autorov.

Medzinárodné sympóziu o zborovom speve CANTUS CHORALIS SLOVACA v Banskej Bystrici má veľký prínos pre slovenskú hudobnú kultúru, pre výchovno-vzdelávací proces a prípravu budúcich učiteľov hudobnej výchovy a hudobnej kultúry. V histórii hudobnej a vokálnej kultúry na Slovensku zaznamenáva v oblasti zborového spevu zvýšenú pozornosť. Napomáha tomu nielen záujem o tento žáner z pohľadu hudobnovedného odkazu a histórie, ale aj z pohľadu univerzitných centier a učiteľských prípraviek, ako aj aktivizácia zborových festivalových centier, hudobných, hudobno-pedagogických a kultúrno-spoločenských a osvetových inštitúcií.

Je nesmierne potrebné pomáhať zborovému spevu stále výraznejšie, tak z pohľadu edukačného ako i umeleckého, s využitím všetkých možných foriem a prostriedkov, pretože po roku 1989 nastal v tomto žánri kompozičný úpadok a prepád záujmu o túto prácu nielen zo strany štátu, ale aj zo strany samotných školských zariadení a v konečnom dôsledku i samotných aktérov – detí, mládeže a dospelých.

K istej renesancii zborového spevu na Slovensku chceme (od roku 1994) výrazne pomôcť aj banskobystrická Univerzita Mateja Bela so svojimi hudobnými katedrami, zastúpené zanietenými osobnosťami a odborníkmi v oblasti zborového spevu, ktoré sa rozhodli pravidelne organizovať (z pohľadu histórie i súčasnosti) tieto významné stretnutia domácich a zahraničných odborníkov z oblasti zborového spevu, hudobných skladateľov, dirigenti speváckych zborov, zástupcov speváckych zborov,

hlasových pedagógov, kultúrnych a osvetových pracovníkov, učiteľov hudobnej výchovy všetkých stupňov škôl, ako aj študentov, ktorým zborový spev

prirástol k srdcu a ktorí v ňom našli svoje miesto, svoju záľubu a sebarealizáciu vo voľnom čase. Či sa jej to podarilo, to potvrdí a ukáže až budúcnosť.

prof. PaedDr. Milan Pazúrik, CSc.
garant podujatia

Foto: autor

Hudba v živote človeka

Belo Felix, emeritný profesor PF UMB Banská Bystrica

Mám za to, že nežijeme v dobe jedného hlavného prúdu, ale mnohých prúdov, alebo, ak trváte na rieke času, potom sme sa dostali až do delty. A možno až za deltu k oceánu, ktorý sa ťahne až k oblohe. (John Cage)

Táto myšlienka novátora hudby XX. storočia, amerického hudobného skladateľa Johna Cagea – vyslovil ju v rozhlasovej besede v r. 1992 – predznamenáva jeden z problémov, ktorý sa pred nami otvára pri uvažovaní o úlohe a mieste hudby v živote človeka. Ktoré rameno v delte obrovskej rieky zvanej Hudba máme na mysli, keď chceme uvažovať o jej postavení v živote človeka? A druhým problémom je: Aký človek je predmetom nášho záujmu? Je vôbec možné dať na otázku skrytú v našej téme vyčerpávajúcu odpoveď? Ved' kto je to človek vo všeobecnosti? Diet'a, tínedžer, osoba v strednom veku, či dôchodca? Má nejaké hudobné vzdelanie? Hudobné preferencie? Hudba len prechádza okolo neho, alebo je jeho koníčkcom či dokonca zamestnaním? K akej spoločenskej vrstve patrí? K akej konfesii? Politickej orientácii? Akým jazykom hovorí?

A čo hudba? Aká hudba nás v tomto kontexte zaujíma: hudba pozadia, relaxačná, tanečná, hudba ako súčasť dramatického celku, ako súčasť spojenia s básnickým (alebo aj nebásnickým) textom, s pohybom, vizuálnymi akti-

vitami, svetelnými efektmi...? Hudba, ktorá nás podprahovo núti vykonávať nejaké činnosti, napr. nakupovať určité komodity a iným sa vyhnúť...?

Ak sa v tomto zmätku obrátíme na sociológiu a jej kvantitatívne výskumy, dozvieme sa, že súčasný človek na prelome milénia sa individualizuje a tým sa individualizujú aj jeho kultúrne potreby. Jednoducho povedané, každý človek prisudzuje určitej kultúrnej aktivite, napr. hudbe určité miesto v hierarchii svojich potrieb. Ale súčasne nám výskumy odhalia, že sa človek dokáže rovnako ochotne zaradiť do nejakej skupiny, identifikovať sa s ňou, splynúť s davom (brilantne to už v 30. rokoch minulého storočia analyzoval Ortega Y Gasset vo svojej eseji *Vzbura davov*). Človek vedome, či podvedome, ale rozhodne dobrovoľne stráca svoju identitu, uniformuje sa vnútri komunity, navonok sa vymedzuje agresívnym vzťahom, správaním, názormi... Hráči symfonického orchestra majú svoju uniformu, rovnako ako členovia vojenskej dychovky, ľudovej hudby súboru Šarišan, či Alexandrovci – a rovnako aj ich publikum. Členovia a poslucháči rocku sa odlišujú od vyznávačov reggae, metalisti od „depešákov“. No pri všetkej kreativite, ktorú venujú svojmu vzhladu (účesy, priam karnevalové kostýmy, pomalované tváre, kožené obleky, reťaze...) a snahe odlišiť sa, sú v konečnom dôsledku zase iba uniformovaní.

Možno by nám pri definícii hudby pomohli názory významných ľudí:

Hudbu vynášli na to, aby ľudstvo oklamali a podviedli. (Eforos†330 pred Kr., grécky historik a rétor)

Kto chce pochopiť hudbu, nepotrebuje ani tak sluch, ako srdce. (Titus Livius, †17po Kr., významný rímsky historik)

Hudba je zrak sluchu. (Thomas Draxe, †1618 – anglický spisovateľ a teológ)

Hudba, to sú iba necivilizované zvuky zoradené v čase a podľa tónov. (Thomas Fuller, † 1661 – anglický historik)

Hudba je tajný, podvedomý, matematický problém duše. (Gottfried Wilhelm Leibniz, †1716 – nemecký matematik a filozof)

Hudba je sama sebou. (Eduard Hanslick, † 1904, rakúsky hudobný kritik)

Hudba je umenie myslieť zvukmi. (Jules Combarieu, † 1916, franc. hudobný vedec)

Hudba je jediný hluk, za ktorý treba platiť. (A. Dumas, †1870)

Hudba je univerzálna reč ľudstva. (Henry Longfellow, †1882 – americký básnik)

Hovoriť o hudbe je ako tancovať o architektúre. (H. Heine, 1797 – 1856)

Husle sú nástroj k týraniu ľudských uší tým spôsobom, že trieme konským chvostom o ovčie črevá. (Ambrose Bierce, †1914 – americký spisovateľ, satirik)

Klarinet, podstatné meno. Nástroj mučenia, obsluhovaný osobou, ktorá má v ušiach vatú. Iba dva nástroje sú horšie ako klarinet: dva klarinety (A. Bierce)

Hudba je vo vzduchu, je všade okolo nás, svet je jej plný a človek si zoberie toľko, koľko potrebuje. (Edward Elgar, † 1930 – anglický hudobný skladateľ) Áno, som hudobník, a preto mám rád ticho. (Herbert von Karajan)

A na záver názor politika, niekdajšieho prezidenta USA, generála v americkej občianskej vojne, Ulyssesa Granta (†1885) – *Poznáam len dve pesničky. Jedna je Yankee doodle a druhá nie je Yankee doodle.*

Nuž, vyberte si.

Z doterajších úvah, myslím si, vyplýva prinajmenšom toto: Nemôžeme vo všeobecnosti hovoriť za všetkých ľudí o ich vzťahu k hudbe. Pravdepodobne na to treba ísť úplne inak – stotožniť sa s myšlienkou amerického psychológa Carla Rogersa (1902 – 1987): *To čo je individuálne, je súčasne to najvšeobecnejšie.*

Pokúsím sa vymedziť miesto hudby (vlastne hudieb – v súlade s Cageom a s Burlasovým termínom „musics“) v mojom živote. Predpokladám, že podobný, nie však totožný „príbeh“ vstupovania rôznych druhov či žánrov hudby do života má každý z nás. Dlhodobu zastávam názor, že – aspoň v hudbe – je veľmi dôležitý hlboký zážitok, ktorý je niečím ako naštartovaním termionukleárnej reakcie vo vesmírnych slnkách. A najhlbšie zážitky sú často tie, ktoré pochádzajú z detstva a obdobia dospievania. Vtedy sa totiž mladý človek dá omnoho viac ovplyvniť pravdou emócií ako pravdou racia. Chcel by som zároveň dokázať, že hudobné preferencie sa formujú po celý život a sú závislé – okrem iného – na príležitostiach, ktoré jedinec zo svojho okolia dostane.

Prameň prvý – Lučenec

Hudba sa do môjho života dostávala v ranom detstve cez husle, spev a organ môjho otca, dedinského učiteľa a evanjelického kantora. A pravdaže aj prostredníctvom školy, jednotriedky, kde sa spievalo každý deň a kde som – na hudobnej výchove – mohol sedieť už od svojich piatich rokov. Keď som nastúpil do prvého ročníka, začal ma otec učiť na husliach. To však nedopadlo slávne a mňa viac zaujímalo harmónium, na ktorom otec často doma preludoval. V našej dedinke na Honte zaviedli elektrický prúd až keď som bol triať, takže s „umeleckou“ (alebo orchestrálnou) hudbou som sa stretol až v Lučenci, kde sme sa v lete r. 1951 presťahovali. Otec kúpil rádio zn. Largo a ja som pri každej príležitosti krútil potenciometrom, preladoval vlnové rozsahy a spoznával

mne dovtedy neznámu hudbu (dnes by sa povedalo, že som „surfoval“). Raz podvečer som zase lovil v rádiu. Vtom ma ako blesk z jasného neba zasiahla hudba. *Beethoven: Symfónia č. 9 d mol s Ódou na radosť, 1. časť*

Dodnes ma mrazí neuveriteľná sila tých klesajúcich kvínt a kvárt (vtedy som to, pravdaže, nevedel identifikovať) – akoby sa pretrhla priehrada a nahromadená energia ma totálne zaplavila. Lenže moji najbližší – otec, mama, brat a starí rodičia – nezdieľali moje nadšenie a nerušene sa rozprávali. Okríkol som ich, aby mlčali, ale výsledkom boli len nechápavé pohľady a pokyn, aby som to vypol. Od zlosti som sa rozplakal a urazený až sa smrť som vybehol na dvor.

Môj ďalší veľký hudobný zážitok spojený s rádiom sa odohral o pár rokov neskôr. Bol som už starší, chodil som na Strednú pedagogickú školu pre vzdelanie učiteľov národných škôl a súčasne aj na klavír do ZUŠ (vtedy to bola ľudová škola umenia). Zase som spolu s bratom Štefanom „lovil“ vo vlnách éteru, tentoraz ma už nikto nerušil, bolo desať hodín večer. Z praskajúcich krátkych vln sa vynoril hlboký mužský hlas a vydedukoval som, že v mne neznámom jazyku ohlasoval nejakú skladbu. Ale ešte pred tým sa ozvala – ako som po mnohých opakovaníach zistil – zvučka tej relácie. Bola to hudba nepodobná tomu, čo som hral v ZUŠ-ke a počul v škole.

Willis Conover a zvučka orchestra D. Ellingtona Take „A“ Train. (prístupné na YouTube: Tribute to W.C. VOA Jazz Hour)

Skladba pokračovala klavírnym sólom, ktoré som sa postupne podľa sluchu naučil. Čo však bolo rovnako dôležité – Willis Conover – pri ohlasovaní každej skladby vymenoval všetky nástroje i hudobníkov, ktorí v nahrávke účinkovali. Hudba už nebola pre mňa anonymnou, mala svojich interpretov, dirigenta, obsadenie a, pravdaže, skladateľa. Aj dnes sú tieto informácie pre mňa podmienkou uvedomelého vnímania hudby.

Niekedy pri počúvaní hudby takéto informácie chýbajú. Väčšine ľudí je to v podstate jedno, ja som sa však snažil doplniť si ich. Tak to bolo aj po zhliadnutí dvoch hudobných filmov (niekedy z r. 1952) o „zázračnom“ detskom dirigentovi Roberto Benzim (narodil sa r. 1937), s orchestrom ako dirigent debutoval r. 1948. Tie filmy sa volali *Predohra ku sláve* a *Volanie osudu*. Vo *Volaní osudu* Roberto pomohol svojmu filmovému otcovi, klaviristovi (*Jean Marais*) zbaviť sa závislosti na alkohole a v happy-ende spolu interpretujú Beethovenov 5. kla-

vírny koncert Es-dur „Korunovačný“. Ale ja som mal najsilnejší zážitok z *Predohry ku sláve*, kde zaznela aj táto skladba, ktorú dirigoval, kto iný, ako Roberto Benzi – Franz Liszt: **Les Préludes**. *F. Liszt: Les Préludes, úryvok symfonickej básne.*

Oveľa neskôr som si – ako prvú z oblasti symfonickej hudby – kúpil platňu s touto skladbou a potom v Bratislave aj vreckovú partitúru. Stále patrí medzi moje najobľúbenejšie...

Zhodou okolností v tom istom roku sa v Lučenci premietal americký film *Synkopy* (*Syncopation*) s vynikajúcim bubeníkom Gene Krupom a trubkárom Harry Jamesom. Tu som počul (aj videl) prvýkrát autentické afroamerické blues, ale najviac ma zaujala hra hlavnej hrdinky – belošky, ktorá hrá klavírnú štylizáciu blues – boogie-woogie. Videl som ten film asi 5x, aby som odkukal, ako to vlastne hrá. Napokon sa mi to ako-tak podarilo. (prístupné na YouTube: *Syncopation*)

V Lučenci mi moji pedagógovia odhalili popri počúvaní a hraní hudby jej ďalší rozmer – participáciu; možnosť vstupovať do skladby a meniť ju. Tak sa môže stať z nezáživnej etudy sprievodná hudba nejakého príbehu, ktorý si sami vymyslíme. Touto metódou ma môj prvý učiteľ klavíra Lacko Bence, okrem iného aj dirigent veľmi dobrého lučenského speváckeho zboru Ozvena, motivoval k tomu, aby som v hudbe prioritne sledoval význam, nie technické problémy. O veľa rokov neskôr som sa s metódou priblíženia hudby prostredníctvom príbehov stretol na jednej konferencii, kde referujúci rozprával o vzniku skladby, ktorú R. Schumann venoval svojej žiačke Klárke Wieckovej – neskôr sa stala jeho manželkou. Ten prednášateľ celý príbeh rozprával tak, ako by Róbertom Schumannom bol on sám – prof. Jaroslav Heren. Dávna spomienka z detstva a podnet charizmatického Jardu Herdena sa prepojili a metódu rozprávania a hrania príbehov som si aj ja preniesol do svojej pedagogickej praxe na vysokej škole: Vtiahnuť deti (ale aj mladých ľudí často „nedotknutých“ artificálnou hudbou) do hudby cez príbehy, historky zo života skladateľov a interpretov (síce nie vždy pravdivé, ale pravdepodobné!) *Fr. Bayer: Etuda č. 91 (príbeh o dievčati, ktoré chcelo ísť tancovať, ale rodičia boli proti)*

Ďalší rozmer mi odhalil Štefan Moyzes, bratanec známeho Alexandra Moyzesa, ktorý bol jedným z mojich učiteľov na pedagogickej škole: ľudovú pieseň možno obliecť do rozmanitých

harmonických šiat; jednoduchých, nudných, ale aj vzrušujúcich, provokujúcich. Som presvedčený, že aj v mnohých mojich úpravách slovenských ľudových piesní má prsty. Možno by sa mu páčili, pravdepodobne by ma však vyhnal spoza klavíra a zahral by to úplne inak.

Teda hudbu možno prijať, vnútorne ju spracovať a potom odovzdať s puncom vlastnej stopy, nápadu. Môže to byť relatívne objavná interpretácia (aj v drobnej skladbe), ale aj neobvyklé spojenie akordov v harmonickom sprievode, inak znejúca klavírna sadzba, drobná variácia melódie, ale aj príbeh, ktorý osvieti dovtedy neprístupnú skladbu z prekvapujúceho uhla, poskytne racionálne vysvetlenie interpretácie.

Lučenec mi odhalil ešte jeden rozmer hudby, či už tzv. vážnej, ktorú som hral na klavíri na verejných koncertoch hudobnej školy pod prísnyim vedením skvelej učiteľky, absolventky viedenského konzervatória, Anny Žarnovickkej, alebo zábavnej, ktorú som hral na klarinete a neskôr na saxofóne ako člen jednej z troch kapiel na pedagogickej škole. Spôsobil som ňou radosť nielen mne, ale aj iným: poslucháčom na koncertoch i na tanečných zábavách. Takto ukotvený v hudbe som odišiel študovať na vysokú školu do Bratislavy – chcel som byť učiteľom hudobnej výchovy a slovenčiny.

Prameň druhý – Bratislava

V Bratislave sa môj svet hudby rozšíril zásadným spôsobom – „objavil“ som symfonický orchester. Isto, z rádia či platní som zvuk orchestra poznal, ale vidieť a počuť Slovenskú filharmóniu s Ľudovítom Rajterom, Ladislavom Slovákcom – to je predsa len iná „káva“. Chodil som do Reduty, pokiaľ som nemal prednášky, dokonca aj na generálky filharmónie. Ako študenti hudobných odborov sme mali vstupenky takmer zadarmo. Síce na balkón, ale jedným z uvádzačov bol môj spolužiak, takže po prestávke som často sedel úplne vpredu a sledoval detailne prácu dirigenta. A pravdaže, boli tu sólisti – huslista Tibor Gašparek, klavirista Michal Karin, organový virtuóz Ferdinand Klinda – ale aj hostia: poľská klaviristka Halina Czerny – Stefanska so Chopinom alebo recitál famózneho ruského klaviristu Emila Gilelsa... Hral medziiným Beethovenovu *Appassionata* – a nebol som asi jediným zo študentov, ktorí pod dojmom jeho výkonu na pár dní rezignovali na cvičenie: Tak ako Gillels nebudeme hrať nikdy, tak načo cvičiť... Našťastie hudba bola silnejšia. *Beethoven: Appassionata*; *E. Gilels* (prístupné na YouTube)

Boli tu aj iné hudobné podnety, najdôležitejšie z hľadiska rozšírenia môjho hudobného sveta bolo vystúpenie divadla Semafor s hrou Človek z púdy v PKO r. 1959, najmä však priateľské či hudobné kontakty s hudobníkmi ako Ali Brezovský, Siloš Pohanka, Imre Mőži, B. Hronec, J. Melkovič, L. Gerhardt...

Pravdaže, hľadal som svoje miesto aj vo swingu a jazze; hral som najprv v malých skupinách, no potom som urobil konkurz na tenor saxofón v skutočne profesionálnej kapele. Hrali sme v PKO, na rôznych plesoch, na čajoch v Horském parku a dve sezóny v Umeleckej záhrade. Efektným záverom tohto obdobia bolo trojmesačné angažmán v kaviarni Hungaria v Banskej Bystrici. Po jeho skončení som si uvedomil, že toto robiť nechcem; nechcem, aby bola hudba pre mňa iba zdrojom zárobku, aby sa vytratila chuť hľadať niečo nové. Možno som ňou robil radosť iným, ale ja som z nej radosť už nemal.

Prameň tretí – Učiteľ – hudobník – skladateľ

Keď som sa vzdal možnosti pôsobiť ako profesionál na poli tanečnej a zábavnej hudby, začal som dráhu učiteľa hudobnej výchovy a slovenského jazyka. Moje skúsenosti a zručnosti z oblasti popu a jazzu mi umožnili nájsť so žiakmi spoločnú reč, získať ich dôveru. „Objavil“ som ďalší rozmer hudby – potrebu podeliť sa so svojimi zážitkami s ostatnými, predstavovať žiakom, najmä tým v období dospievania, hudbu, ktorej sám verím, alebo ktorú im viem sám hrou či spevom sprostredkovať. A bola to rovnako hudba klasická, hudba XX. storočia, jazz, Beatles, Bob Dylan... Snažil som sa nájsť niečo, čo by mojich žiakov (neskôr aj študentov na PF) v dobrom zmysle slova „šokovalo“, čo by znelo inak, ako by sme očakávali. Priznám sa, že mnohé veci šokovali aj mňa. V polovici 60. rokov sa mi dostala do rúk platňa vokálnej skupiny *Swingle Singers* (nesúviselo to so swingom – Američan žijúci v Paríži – Ward Swingl bol zakladateľom toho zoskupenia) s názvom Jazz Sébastien Bach (1963). Bachova inštrumentálna hudba bola prevedená do vokálnych partov s využitím jazzového scatu (spevu na vokály) so sprievodom jazzového tria. Musím sa priznať, že až *Swingle Singers* mi otvorili uši na vnímanie polyfónie. A pre žiakov to zrazu nebola nijaká „starina“ ale odpichovky, ktoré nútili hýbať sa, tieskať, podupkávať... *Swingle Singers – Bach* (prístupné na YouTube)

V r. 1974 som sa prostredníctvom časopisu *Melodie* dozvedel, že aj v Československu existuje skupina, ktorá spracúva starú hudbu podobným spôsobom. Boli to *Linha Singers*, ktorí na rozdiel od *Swingle Singers* siahli do vlastných zdrojov, keď z tmy a zabudnutia archívov vyniesli na svetlo skvosty starej českej a – div sa svete – aj slovenskej hudby: skladby z Pestrého zborníka levočského, kompozície Pavla Bajana i anonymných tvorcov zo XVII. a XVIII. storočia. Linhovci nám ukázali, že Slovensko nebolo v tej dobe iba „čiernou dierou“ na hudobnej mape Európy, ale malo svojich tvorcov, ktorí boli zrovnateľní so skladateľmi „veľkých“ národov. Pravdaže som s touto hudbou zoznamoval aj svojich deviatakov. *Linha Singers: Kasácia z Pestrého zborníka levočského* (YouTube)

Ako učiteľ som so žiakmi najviac spieval. Ale v tom, čo v tomto smere ponúkali učebnice, mi chýbali detské tanečné piesne vychádzajúce zo swingu alebo rocku s textami, ktoré korešpondujú so svetom detí. Keďže takých nebolo (pravda, okrem niektorých pionierskych), začal som komponovať sám. Najprv len v unisone, *B. Felix/ M. Topol'ská: Žabka na autostráde (BDRZ – J. Rychlá)* – prístupné na YouTube: Belo Felix deťom neskôr som sa pokúsil aj o viachlas, pravdaže tak, aby som deti z DSZ Hrončatá v Žiari n/Hronom príliš „neunavil“. *B.F./ A. Čobej: Výchádzanka (Hrončatá, S. Foltánová)* prístupné na YouTube: Belo Felix deťom

Mojou prvou kritickou bola moja manželka, ktorá aj keď nie je hudobníčkou, má pre hudbu cit a najmä pamäť. Veľakrát ma upozornila: Toto si už použil v niektorej skladbe. A mala, samozrejme, pravdu. Prvými interpretmi zase boli moje dcéry (a neskôr nahrali v SR aj niektoré moje piesne).

Darilo sa nám a mali sme úspech. Hostovali sme na festivaloch v Istebnom, Detve, spievali sme v Pionierskej lastovičke v STV, kde s nami nakrútili dokonca videoklipy, s mojimi skladbami som 3x vyhral festival Oravské minisynkopy, na festivale Pionierska pieseň Lučenec som okrem hlavnej ceny vyhral aj cenu diváka. Bol som skrátka spokojný so sebou... A myslím, že boli spokojné aj deti z Hrončiat – veľmi sa pri štúdiu mojich skladieb „nezaptili“. Až do jedného popoludnia a večera v Prievidzi, kam som bol pozvaný ako hosť na oslavy 30. výročia vzniku DSZ

Prieboj. Zbor spieval veľmi náročné skladby a ja som v duchu ľutoval jeho spevákikov, ktorí museli tvrdo drieť, aby dosiahli takú kvalitu. A keď sa za nimi zavru dvere skúšobne, alebo padne opona po koncerte, zaspievajú si radšej také piesne, ako komponujem ja.

Deti sa zabávali na diskotéke a my sme sedeli vo vedľajšej miestnosti – okrem dirigenta A. Poliaka a jeho dvornej klaviristky Evy Balagovej tam boli skladatelia J. Hatrík, Igor Bázlik, Zdenko Mikula a ja, dirigenti I. Piliš, J. Búda... Okolo polnoci, keď mal DJ prestávku, sme zrazu začuli zo sály spev nejakého náročného zboru – myslím, že to bola časť z Pergolesiho **Stabat Mater**. Bol som ohromený, deti sa v prestávke „zabávali“ Pergolesim, jeden zo spevákov hral na klavíri len tak podľa sluchu a jedna zo speváčok (neskôr som sa dozvedel, že to bola dcéra Alina Poliaka) dirigovala. *G. B. Pergolesi: Stabat Mater – Amen, DSZ Prieboj, A. Poliak*

Pochopil som, že všetko je inak (ako to povedal onen rabín na smrteľnej posteli) a že deti, ak sú správne motivované, majú radosť z toho, ako zvládli náročné skladby. S tými mojimi si to vybavili už v prípravnom zbere.

Ale čo ma skutočne dostalo, bola ich interpretácia hudby XX. storočia – skladby Arne Melnása: **Aglepta** (Zaklínadlo). Obdivujem Dr. Poliaka, ale aj všetkých dirigentov DSZ, ktorí posúvajú latku zvládnutia náročných a často netradične zapisovaných partitúr do nebotyčných výšok. Ja sám by som si na to nikdy netrúfol. Ale tá hudba ma nesmierne obohatila a nepochybujem o tom, že obohatila aj spevákov Prieboja. *Arne Melnäs: Aglepta, DSZ Prieboj, A. Poliak*

To ma vyprovokovalo napísať niečo skutočne náročné. Takže za nasledujúcu skladbu ďakujem DSZ Prieboj a jeho dirigentovi Dr. Alfonzovi Poliakovi – **Na cintoríne vecí** (na text D. Heviera) *B. Felix/D. Hevier: Na cintoríne vecí, DSZ Prieboj, A. Poliak* (všetky ukážky DSZ Prieboj sú na ich výberovej CD)

Naprieč priestorom a časom

Svet hudby je dnes poprepájaný rovnako ako svet, v ktorom žijeme: neexistujú uzavreté enklávy, ktoré sa vyvíjajú osamotene a eliminujú všetky vonkajšie vplyvy. No takýto viacdimenzionálny svet môže naplno vnímať iba ten, kto pozná jeho komponenty. Ak sa sami uzavrieme v jednom slohovom období, jednom druhu, či žánri, ostanú nám dvere také-

hoto nového vesmíru uzavreté. Mne pri objavovaní takejto hudby veľmi pomohla jazzová hudba, ktorej vplyvy som objavoval v Bartókovi, ale najmä v Stravinského Svätení jari. Ale skutočným zjavením bolo pre mňa dovtedy nepredstaviteľné spojenie gregoriánskeho chorálu s jazzovým saxofonistom tak, ako to urobil špičkový vokálny súbor The Hilliard Ensemble a saxofonista Jan Garbarek na CD Officium, najmä skladba **Parce mihi domine** zo začiatku XVI. storočia. Tu si navzájom podávajú ruky hudobné kontemplácie, na začiatku ktorých stála hlboká viera i pochybnosti Jób, s hudbou, ktorá sa zrodila v baroch pochybnej povesti a pri otrockej práci Afroameričanov na plantážach. Ale veď aj Kristus sa narodil v maštaľke... *Parce mihi domine; The Hilliard Ensemble + Jan Garbarek, ssax*

Skladby, v ktorých sa skladatelia tzv. vážnej hudby snažili vyrovnáť sa s jazzom, na nikdy nepresvedčili (pravdaže, okrem Gershwinu). Všetky tie ragtime, cakewalky... Ravela, Debussyho, Satieho či nášho A. Moyzesa mali, podľa mňa, jednu chybu – ich autori jazz nikdy nehrali a do svojho sveta zakomponovali len to, čo videli na povrchu, najmä synkopy. Oveľa viac ma oslovili jazzmeni, ktorí spracovali skladby klasikov, asi najviac klavirista Jacques Loussier so svojím triom. Takto jazykom jazzového hudobníka „prerozprával“ **Allegro z Brandenburgského koncertu č. 5 D-dur** (nahrávka z r. 1999):

J. Loussier Trio: Bach (YouTube)

No dávno pred ním, v r. 1971, ma doslova šokovala rocková skupina Emerson-Lake-Palmer a ich spracovanie Musorgského Kartínok. Takto videli príbeh škriatka (**Gnomus**) rockeri zo 70. rokov minulého storočia: *M. P. Musorgskij: Gnomus; trio ELP (YouTube)*

Zhruba v tom istom čase sa ako kométa zjavila na slovenskej hudobnej scéne skupina Collegium Musicum s najvýraznejšou osobnosťou – Mariánom Vargom. Pre mňa bolo šokom nielen jeho spracovanie Bacha či Haydna, ale najmä fakt, že na Slovensku existujú hudobníci a skladatelia, ktorí sa môžu rovnať tým najlepším na svete. Spojenie jazzu, rocku a hudby XX. storočia pre mňa najviac symbolizuje skladba **Burleska** (1973) *Varga – Frešo – Hájek: Burleska*

Nechuť k tradícii?

K ľudovej piesni som si hľadal cestu dlho. V 50. rokoch v rozhlase nehrali nič iné a často to nebola tvorba autentických autorov, ale folklór v orchestrálnych, priam symfonických úpravách. Zaujali ma až úpravy Svetozára Stračina a oveľa

neskôr pre mňa úplne neznáma speváčka Zuzka Mojžišová a kapela Jej družina. Aj tu išlo o premostenie, spojenie zdanlivo nespojiteľného, veď tradiční folkloristi a tradiční rockeri boli takmer nezmieriteľnými nepriateľmi a zakopaní vo svojich pozíciách pálili po sebe strelami najťažšieho kalibru.

Slovenská ľudová pieseň Bránička, spev Z. Mojžišová, hrá Jej družina (2001)

O 10 rokov neskôr vydáva Družina (už bez Mojžišovej) album *Neni dobre*, na ktorom väčšinu úprav skomponoval môj bývalý študent a doktorand Juraj Haško. V súčasnosti je to jeden z mojich najpočítanejších albumov, ktoré dokazujú, že folklór u nás neumrel a hlási sa k nemu aj generácia hip-hoperoch či rockerov. A to je dobre.

Mňa zaujala skladba **Neni dobre** – pre jej baladický obsah, ale najmä pre originálne spracovanie, kde Družina využíva prvky minimalizmu a do autentického folklóru vnáša aj komponované časti.

Neni dobre, autor Juraj Haško, hrá a spieva Družina

13. komnata

Oblasť zborového spevu dospelých bola dlho mojou 13. komnatou. Okrem povinného školského zboru počas štúdia v Bratislave som nikdy v zbere nespieval, na zborové koncerty som nechodil, nahrávky so zborovým repertoárom som nepočúval. Všetko sa začalo meniť, keď som prišiel r. 1992 na Katedru hudobnej výchovy Pedagogickej fakulty v Banskej Bystrici a mohol som nahliadnuť „do kuchyne“, v ktorej sa zborové skladby pripravovali – navyše dirigenti boli moji kolegovia: M. Pazúrik, V. Didi, M. Kološtová, neskôr aj A. Poliak. Najmä Milan Pazúrik ma dosť dôrazne povzbudzoval, aby som niečo pre zbor Mladosť napísal. Takže som postupoval ako Angličan v tej anekdote: Aj na kontinente človek niečo nevie, zháňa si knihy o danom probléme, číta odbornú literatúru, chodí na prednášky... Ak Angličan niečo nevie, napíše o tom knihu... Ja som teda napísal niekoľko zborových úprav, hoci som toho o zbere naozaj veľa nevedel. Pravdaže, snažil som sa dohnať manko v tomto žánri – počúval som nahrávky, chodil na koncerty, ale skutočne veľký zážitok nie a nie prísť. Až keď som počul túto skladbu – na prvý pohľad veľmi jednoduchú, v ktorej autor takmer minimalistickými prostriedkami manifestuje hlboký cit, smútok až beznádej tam, kde by sme očakávali radosť; veď ide o vydaj dcéry... Autor sa vedome vyhýba všetkým formálnym výdobytkom hudby XX.

storočia, v skladbe dominujú emócie nad sofistikovanou prácou s hudobným materiálom, srdce nad rozumom. Ivan Hrušovský **Zahučali chladné vetry.**
Ivan Hrušovský: Zahučali chladné vetry (DSZ Priebroj)

Ako vysokoškolskí pedagógovia sme sa spolu s doc. Máriou Strenáčikovou snažili v programe Umenie v edukácii vtiahnuť prichádzajúcich študentov v odbore predškolská a elementárna pedagogika do sveta hudby. Zoznamovali sme ich s ľudskými stránkami hudobných skladateľov, s netradičnými podobami známych skladieb, predstavili sme im edukačné programy L. Bernsteina, I. Hurníka, W. Marsalisa, opery ako polyestetické komplexné diela tak, ako sa prezentujú napr. na festivale v Glyndebourne (Bizetovu Carmen, Händlovu Theodora...). Ukázali sme im, že aj oni sa môžu podieľať na tvorbe hudby. V záverečných esejach vyjadrovali väčšinou prekvapenie nad tým, koľko rôznych podôb hudba má, i vďaka tomu, že sme im dali príležitosť tieto podoby spoznať. Nie, nevzdali sa svojho rocku, blues, metalu či techny, ale boli ochotní počúvať aj niečo iné a diskutovať o tom. Podobne ako pred desaťročiami mojich deviatakov aj ich uchvátil Bach s jazzovým sprievodom a improvizáciami, história veľkých Beethovenových symfónií: 5. – Osudovej a 9. S ódou na radosť. Dokonca vydržali počúvať aj Schönbergovo dielo Ten, kto prežil Varšavu. Ale najhlbší zážitok mali z toho, keď sme spolu „komponovali“. Hľadali sme rytmus zakliaty v textoch básní, zhudobňovali sme verše, vytvárali sme hrou na tele a na Orffových nástrojoch zvukové obrazy prírodných elementov, charakteristiky postáv, rytmické sprievody piesní. A jedným z preu-

kázateľných výsledkov nášho spoločného muzicírovania bolo, že sa po štyri roky existencie tohto programu prihlásili takmer celé ročníky (60 – 80 študentov) na program Hudobné dielne.

Aj fenomenálny spevák Bobby McFerrin považuje za svoje najväčšie poslanie sprostredkovať hudbu poslucháčom najmä cez zážitok zo spoločného muzicírovania. Úžasná je jeho interpretácia Bachovho tzv. lutnového Prelúdia C-dur s pridanou melódiou G. Gounoda, pri ktorej mu „pomáha“ niekoľkotisícový dav divákov na koncerte k jubileu J. S. Bacha v Lipsku r. 2000 (YouTube: 24 Hours Bach) *Bach/Gounod: Ave Maria, Bobby McFerrin*

Rieka hudby je z jej prameňov

Môžeme rekapitulovať? Pokúsil som sa demonštrovať hudbu, ktorá ma v živote ovplyvnila a zároveň pomenovať tých, ktorí mi dali šancu, aby som túto hudbu spoznal, precítil ju a neskôr ako učiteľ sa ju pokúsil sprostredkovať aj svojim žiakom, študentom, účastníkom tvorivých dielní. Viem, že každý z vás má svoj príbeh, svoju skrinku, z ktorej vyťahuje svoju hudbu. To je dobre, pretože každý je iný a hudby je toľko, že sa ujde na každého.

„Prečo to robíte takto?“ pýta sa obecnosť.

„Lebo vy by ste to robili inak!“ odpovedá tvorca (Jean Cocteau)

Z môjho príbehu by predsa len mohlo vyplývať niečo všeobecne platné:

Nemôžeme iba čakať, že hudba príde k nám – musíme jej vyjsť oproti.

Nemali by sme odsudzovať vopred nijakú hudbu skôr, ako sa ju pokúsime poznať. A už vôbec nie posudzovať ľuď podľa toho, akú hudbu počúvajú.

Aj zú hudbu možno niekto skomponoval s tými najlepšimi úmyslami.

A dobrá hudba nevzniká vždy z ušľachtilých pohnútok. I. Stravinskij raz povedal, že pre neho je najlepšou inšpiráciou vypísaný šek... Pre Zdenka Lukáša bol zase inšpiráciou prázdny notový papier...

Najlepšie to asi sformuloval maďarský hudobný skladateľ a pedagóg Z. Kodály:

Nakoniec možno žiť aj bez hudby. Aj púšťou vedie cesta. Ale my sa staráme, aby každé dieťa dostalo do svojich rúk kľúč k dobrej hudbe a s ním ochranný talizman proti hudbe zlej, chceme, aby prešlo životom, nie aby kráčalo púšťou, ale kvetnatou záhradou...

Možno žiť aj bez hudby, ale nie tak krásne ako s ňou.

Hudba dokáže nesmierne veľa: Môže uspávať deti – ale to dokáže aj láskavý hlas matky či otca, čítajúci rozprávku; môže rozveseliť alebo rozplakať – ale to dokážu aj televízne seriály; môže nakresliť krajinu, charakterizovať ročné obdobia – ale to dokáže aj obraz; rozprávať príbehy – ale to dokáže aj spisovateľ; napodobniť spev slávika – ale to dokáže lepšie sám slávik. Ale to, čo dokáže iba hudba, je, že krásne znie. A potom už nemusí nič viac. Tak ako Finále z Haydnovej symfónie č. 94 G dur, druhej z Londýnskych symfónií. Vznikla pred viac ako 220 rokmi (1791), a predsa je dodnes svieža, dodnes nás robí možno nie lepšími, ale určite šťastnejšími, dodnes si mnohí z nás bez nej – a jej podobnej hudby – nevedia, ale ani nechcú predstaviť svoj život.

J. Haydn: Symfónia G dur „Surprise“ – Finále

prof. Belo Felix, PhD.
emeritný profesor PF UMB
Banská Bystrica
Banská Bystrica, Cantus Choralis
Slovaca, 2014

MLADOSŤ OPÄŤ ROZOZVUČALA HUDBOU CELÝ KOSTOLÍK...

Opojné hlasy zboristov zneli dňa 20. januára 2015 v kostole sv. Michala v Banskej Bystrici, v lokalite Fončorda. Koncertné vystúpenie pripravil Univerzitný miešaný spevácky zbor Mladosť, ktorý absolvoval v tomto kostole v poradí už svoj piaty novoročný koncert. Iniciátormi koncertu boli predstavitelia zborovej rady kostola sv. Michala na čele s pánom farárom Starošítkom. O podujatie je čoraz väčší záujem, čo potvrdil aj tohtoročný koncert,

ktorý bol publikom zaplnený do posledného miesta. Dôkazom, že koncert v ľuďoch zanechal pozitívnu odozvu (aj keď trval o niečo dlhšie, ako býva zvykom) je skutočnosť, že nikto z prítomných z koncertu neodíšiel. V podaní miešaného speváckeho zboru si poslucháči vypočuli skladby pod dirigentskou taktovkou prof. PaedDr. Milana Pazúrika, CSc. v dvoch blokoch piesní. V prvom z nich sme sa preniesli do čarovnej atmosféry Vianoc, ktorú pripomenuli skladby: D. Bill –

Počúvajte kresťania, vianočné piesne – Veselej vianočnej doby, Čujte, čujte pastieri, M. Preatorius – *Quem pastores laudavere*, J. C. Vodňanský – *Rorando coeli* (sólo spev: Z. Uhríková, R. Bošela, L. Mekiňa), M. Šimko – *Agnus Dei*, J. Steiner – *The first Nowell*, M. Leontovitch – *Carol of the Bells*. V druhom bloku sa zbor predstavil svetovou sakrálnou tvorbou: W. Byrd – *Non vos relinquam*, O. Gjeilo – *Ubi caritas*, A. L. Weber – *Pie Jesu*. Zo sakrálny hudby opäť nechýbala

ani omša J. Egryho a V. Gajdoša – *Missa pastoralis in F (Sanctus, Gloria)*.

Na koncerte, ktorý sa konal v rámci osláv 45. výročia vzniku zboru, vystúpili a o príjemný umelecký zážitok sa postarali okrem UMSZ Mladosť aj jeho vzácní hostia. Staroslovienskymi vianočnými koledami sa predstavila spevácka zložka Univerzitného speváckeho súboru Mladosť pod vedením študentky Ivety Holomančinovej. Spevácka zložka tvorí jednu z troch zložiek Univerzitného folklórneho súboru Mladosť, ktorý vedie Mgr. Art Martin Urban, PhD. Pozvanie na novoročný koncert prijali aj súrodenci Ivana a Karol Kurtulíkovci. Karol absolvoval v roku 2008 Pedagogickú fakultu UMB

v odbore učiteľstvo hudobná výchova – matematika a na Katedre hudobnej kultúry neskôr absolvoval doktorandské štúdium. Obaja súrodenci vyštudovali operný spev v triede prof. Boženy Fresserovej a zúčastnili sa študijného pobytu na Conservatorio di Musica v Parme. V súčasnosti pôsobia ako členovia zboru Štátnej opery v Banskej Bystrici, kde Ivana stvárňuje aj postavu Anastázie v operete Čardášová princezná. Súrodenci sa venujú i pedagogickej činnosti. Na koncert si pre poslucháčov pripravili duet z opery *Hamlet Doute de la lumière* a Karol sa nám predstavil skladbou *Ave maria* od F. P. Tostiho. Hudobný sprievod:

klavír – Ildikó Baloghová, flauta – Martina Skladaná, viola – Paulína Styková a violončelo – Daniela Szegho. Po nich sa svojimi skladbami predstavili členovia Komorného orchestra Katedry hudobnej kultúry PdF UMB pod vedením Mgr. Pavla Martinku, ktorý je absolventom fakulty v odbore história a hudobné umenie. Skladby odzneli v poradí: G. F. Handel – *Príchod kráľovnej zo Sáby*, G. P. da Palestrina – *Magnificat* a skladbou Anonymus – *Adeste Fideles*. Kostol rozozvučala svojou piesňou od J. S. Bacha a Ch. Gounda – *Ave Maria* doktorandka Mgr. Zuzana Uhríková, ktorá je absolventkou Konzervatória J. L. Bellu v Banskej Bystrici a v súčasnosti študuje v doktorandskom štúdiu na Katedre hudobnej kultúry PdF UMB v Banskej Bystrici. Na klavíri ju doprevádzala doktorandka Mgr. Anna Burdová. Ani študenti

hudobných súborov, ktorí sú súčasťou vokálneho zoskupenia ZBORHUS, sa nedali zahanbiť. Na koncerte vystúpili so scénickou skladbou *Skúška na koncert* od W. A. Mozarta. Sóló

spev Alexandra Jedináková – študentka Katedry hudby na Žilinskej univerzite v Žiline. Klavírny sprievod zabezpečil Lukáš Mekiňa. Po vokálnom zoskupení sa s piesňou *O Holly Night* predstavila študentka hudobných súborov Silvia Martinkánová; klavírny sprievod študentka Nikoleta Lebcová.

Zuzana Uhríková sólo spev

Sóló spev Silvia Martinkánová

V závere koncertu sa s poslucháčmi rozlúčil Univerzitný miešaný spevácky zbor Mladosť koledou kolied v úprave od Zdenka Mikulu *Daj Boh šťastia*. Odmenou pre členov zboru a jeho vedenie bol hlasitý potlesk publika po záverečnej klaňačke. Veríme, že koncert obohatil poslucháčov a priniesol

im mimoriadny kultúrny a umelecký zážitok.

Nesmierna vďaka patrí vedeniu zboru, prof. PaedDr. Milanovi Pazúrikovi, CSc., za vytrvalú a poctivú prácu pri príprave tohto novoročného koncertu. Poďakovanie patrí aj iniciátorom podujatia, ktorí poskytli priestory, zabezpečili

technické vybavenie a tiež pohostenie. Už teraz sa tešíme na ďalší ročník novoročného koncertu.

Iveta Holomančinová
členka UMSZ Mladosť

Pedagogická fakulta UMB

foto: prof. PaedDr. Milan Pazúrik, CSc.

Ohlasy osobností na novoročný koncert

Vianoce po celý rok

Vianočnou atmosférou sa niesol novoročný koncert spevokolu Mladosť, ktorý sa konal 20. januára 2015 v kostole na Fončorde. Atmosférou, ktorá prináša pokoj a potešenie. Mal som pôžitok z počúvania umeleckých skladieb a sledovania nadšenej mládeže, predovšetkým krásnych speváčok.

Doručená pošta
27. januára 2015 21:06

Milanko servus,
ešte raz **Gratulujem ku nádhernému koncertu v „modrom kostolíku“, máš perfektný zbor a Ty to vedieš úžasne.** Možno Ti tento nápad (ako muzika ide za ľuďmi) už prišiel, ale pre istotu Ti to posielam.
Želám Tebe a Tvojim blízkym úspešné nasledujúce dni.

Banská Bystrica 2. februára 2015, Belo Riečan

S úctou, Kamil Cejpek.

Záverečná konferencia v rámci aktivity 1.3 projektu „Mobility – podpora vedy, výskumu a vzdelávania na UMB“ (ITMS kód: 26110230082, spolufinancovaného Európskym sociálnym fondom) sa uskutočnila dňa 12. novembra 2014 v priestoroch Pedagogickej fakulty UMB v Banskej Bystrici ako súčasť konferencie „Univerzitné vzdelávanie v dilemách súčasnej doby“ (konanej pod záštitou dekana PF UMB prof. PaedDr. V. Korima, CSc.) v rámci osláv 60. výročia vysokoškolského učiteľského vzdelávania v Banskej Bystrici. Zúčastnilo sa jej cca 80 domácich a zahraničných expertov v oblasti edukačného výskumu a univerzitného vzdelávania zo Slovenskej republiky, Českej republiky, Poľska, Nórska a Fínska.

Konferenciu otvoril dekan Pedagogickej fakulty UMB, ktorý privítal všetkých účastníkov konferencie a zároveň predstavil organizujúcu inštitúciu – Pedagogickú fakultu Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici. Prvú plenárnu časť konferencie moderovala expertka v projekte prof. PhDr. B. Kasáčová, PhD, ktorá predstavila aj štyroch zahraničných prednášateľov (z Česka, Nórska a Fínska), ako aj projekt „Mobility – podpora vedy,

VÝSLEDKY PROJEKTU POČAS ZÁVEREČNEJ KONFERENCIE

výskumu a vzdelávania na UMB“. Prof. S. Saari, PhD., spolupracujúci z University of Tampere, ktorý sa ako zahraničný expert zúčastnil na konferencii, vďaka finančnej podpore z projektu predniesol prednášku na tému *Research in Social Sciences as*

a Factor of the Society Development. Vďaka zahraničnej mobility v tomto projekte v septembri 2013 sa domáce expertky zoznámili aj s ďalšou fínskou odborníčkou v tejto oblasti prof. Sade-Pirko Nissilä z University of Oulu, ktorá bola pozvaná

na konferenciu a vystúpila s príspevkom na aktuálnu tému *Working community and Teacher's Identity*. Po prednesených príspevkoch bola diskusia na dané témy v pléne.

Druhá časť konferencie prebiehala formou viacerých paralelných workshopov. Medzinárodný workshop venovaný záverom projektu si dal za cieľ sumarizovať a oboznamovať s výsledkami dvojročnej práce v rámci aktivity 1.3 v projekte vzhľadom na súčasné potreby a trendy v oblasti výskumu doktorandov, vedenia doktorandov a evalvácie. Išlo o workshop s výstižným názvom *Ako prežiť v džungli neznámych ciest výskumu* (How to Survive in the Jungle of Unknown Paths of Research), ktorý moderovali všetci traja experti v projekte. Záujem oň prejavilo 17 účastníkov konferencie zo Slovenska, Poľska, Nórska a Fínska. Najskôr doc. PaedDr. D. Hanesová, PhD. predstavila výsledky v projekte a otvorila k nim diskusiu. Účastníci workshopu v otvorenej diskusnej atmosfére prezentovali svoje výskumné východiská, hovorili o kladných a záporných skúsenostiach počas vlastného výskumu so spôsobmi

vedenia doktorandov. Diskusné príspevky sa týkali prístupov k formulácii výskumného problému, výberu a modifikácii výskumných metód, spätnej väzby z výskumného terénu a pod.

doc. PaedDr. Dana Hanesová, PhD.
koordinátorka aktivity 1.3
Pedagogická fakulta UMB

Foto 1: Saari – Marian Lakomčík,
Foto 2: Sade Pirko – Ján Štefánik

Foto 3: Konferencia – Ing. Marián Lihan

Európska únia
European Union

Operačný program
VZDELÁVANIE

Agentúra
Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR
pre štrukturálne fondy EÚ

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť/Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Exkurzia študentov Právnickej fakulty UMB na Prezídium policajného zboru a návšteva Národnej rady Slovenskej republiky

Dňa 26. novembra 2015 sa konala pre študentov prvého ročníka magisterského štúdia Právnickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici výjazdová forma výučby pod názvom *Exkurzia študentov na Prezídium Policajného zboru a návšteva Národnej rady Slovenskej republiky*. Výjazdová forma výučby sa uskutočnila v spolupráci

s Úradom kriminálnej polície Prezídia Policajného zboru a za podpory dekana Právnickej fakulty UMB Dr. h. c. mult. prof. JUDr. Mojmíra Mamojku, CSc.

Študentov pred akciou čakala dlhá cesta do hlavného mesta SR, preto bol plánovaný odchod z Banskej Bystrice určený na skoré ranné hodiny. Po príchode na Prezídium Policajného zboru v Bratislave

študentov čakalo milé privítanie vo forme príhovoru zo strany členov Prezídia PZ a dekana Právnickej fakulty UMB.

Študentom bolo potrebné najskôr ozrejmiť základné úlohy Policajného zboru a oboznámiť ich s hierarchicky usporiadanou štruktúrou Prezídia Policajného zboru. Študentom boli spomenuté základné ciele odborov kriminálnej po-

lície aj na úrovni krajských a okresných riaditeľstiev Policajného zboru. Po krátkom úvode pred študentov predstúpili špecialisti v oblasti vyšetrovania trestnej činnosti na úseku životného prostredia. Boli uvádzané základné štatistické údaje o počte trestných činov proti životnému prostrediu, ich páchatel'och a výskyte

podľa ustanovenia § 310 Trestného zákona, kedy sa ročne začne 500 trestných stíhaní pre daný trestný čin. Tu špecialisti spomenuli najmä latentnú kriminalitu, ktorá im môže značne ovplyvniť výsledný štatistický údaj o trestnej činnosti na úseku ochrany životného prostredia. Uvedené boli aj základné rozlišovacie

premiestnili na **Námestie Alexandra Dubčeka**, kde má sídlo Národná rada Slovenskej republiky.

Pri vstupe na pôdu Národnej rady Slovenskej republiky študenti prešli **dôkladnou kontrolou**, po ktorej im bol pridelený pracovník **Národnej rady SR**, ktorý ich sprevádzal priestormi a poskytoval im odborný výklad ku štátnym symbolom a konkrétnym priestorom, resp. predmetom v nich. Študenti Právnickej fakulty UMB boli zvedaví na zasadnutie poslancov v NR SR, nakoľko v daný deň bola schôdza parlamentu vedená absolventom Ekonomickej fakulty Univerzity Mateja Bela a súčasným predsedom parlamentu Ing. Petrom Pellegrinim. A práve táto skutočnosť svedčí o úspešnosti uplatnenia absolventov Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici.

Po prehliadke všetkých prístupných priestorov NR SR boli **študenti usadení do jednej zo** zasadacích miestností výborov, kde na nich **čakal predseda výboru NR SR** pre vzdelávanie, vedu, mládež a šport, dekan Právnickej fakulty UMB, Dr. h. c. mult. prof. JUDr. Mojmír Mamojka, CSc. spolu s predsedom výboru NR SR pre kultúru a média doc. Mgr. art. Dušanom Jarjabkom. Po krátkych úvodných slovách zo strany predsedov výborov sa pozornosť zamerala najmä na proces prijímania zákonov od samotnej myšlienky až po výsledný koncept zákona a proces jeho schvaľovania. Pán dekan spomenul viaceré problémy pri presadení konceptu zákona, ako aj proces pripomienkovania,

v rámci regiónov Slovenskej republiky. Špecialisti z Úradu kriminálnej polície informovali o každej skutkovej podstate trestných činov proti životnému prostrediu uvedených v Trestnom zákone. Dbali pritom najmä na to, aby bola každá skutková podstata premietnutá do prípadu z právnej praxe a následne znázornená na príslušnej fotodokumentácii z danej trestnej činnosti v reálnom prípade. Zaujímavým faktorom pre študentov bol aj štatistický údaj o počte trestných stíhaní pre trestný čin pytlactva

znaky pre konkrétne skutkové podstaty. V neposlednom rade sa mladí študenti práva museli oboznámiť aj s inými orgánmi s **pôsobnosťou na úseku ochrany životného prostredia**. Po ukončení prvej časti na Prezídii PZ, zameranej na ochranu životného prostredia, sa uskutočnila druhá časť, ktorá bola zameraná na pátranie po osobách a veciach. V popoludňajších hodinách bol študentom v rámci akcie zabezpečený obed v kolektíve pracovníkov Prezídia PZ. Následne sa účastníci akcie

ktorý je často zdĺhavý a časovo náročný. Po tomto bode sa otvorila diskusia študentov s predsedami výborov, ktorá prebiehala v príjemnom akademickom duchu.

Po ukončení diskusie sa študenti poďakovali predsedom výborov a členom pedagogickej časti akademicko-jej obce Právnickej fakulty UMB za venovaný

čas a pozornosť. Možno konštatovať, že „Exkurzia študentov na Prezídium policajného zboru a návšteva Národnej rady Slovenskej republiky“ sa skončila úspešne a bola príjemným spštením a prínosom pre študentov vo výučbovom procese. Akcie sa zúčastnilo viac ako 40 študentov Právnickej fakulty UMB.

Mgr. Zoltán Valentovič
doktorand na Katedre trestného
práva, kriminológie, kriminalistiky
a forenzných disciplín
Právnická fakulta UMB

Foto: Bc. Ján Čupka

Životné jubileum Dr. h. c. prof. PhDr. Jaroslava Straku, DrSc.

démiách vo Viedni a Baku, na Eötvös Lóránd univerzite v Budapešti, Lomonosovej univerzite v Moskve, Karlovej univerzite v Prahe, Humboldtovej univerzite v Berlíne a ďalších; najdlhšie na Univerzite vo Viedni, keď vyhral v roku 1978 medzinárodný konkurz rakúskej vlády. Na Slovensku najdlhšie pôsobil na Univerzite Komenského v Bratislave a na Univerzite Mateja Bela v Banskej Bystrici. Ako zakladajúci člen Právnickej fakulty UMB dodnes pôsobí na Katedre dejín štátu a práva.

Publikačná aktivita profesora J. Straku je veľmi bohatá. Zaoberá sa problematikou diplomacie, medzinárodných vzťahov, terorizmu, vysťahovalectva do USA, dejinami štátu a práva, atď. Napísal dejiny rodnej obce *Hrachovište* (1992), ktoré vyšli k 650. výročiu prvej písomnej zmienky o obci, prvé slovenské *Dejiny diplomacie* (1998), *Lesk a bieda diplomacie* (2009), *Medzinárodné vzťahy* (spolu s Jozefom Klavcom, 2007), *Medzinárodné vzťahy* (Jaroslav Straka a kolektív, 2013), bol editorom knihy *Enviromentálna etika a sociálne prostredie* (Vasko Kusin, Oto Majzlan, Miriam Valašíková, 2012). Vždy mu bola veľmi blízka aj sociálna problematika, preto napísal knihu *Ochrana ľudských práv a základných slobôd pre sociálnych pracovníkov* (spolu s JUDr. Dagmar Strakovou, 2010). Publikoval niekoľko ďalších monografií, učebných textov a viac než 300 odborných štúdií a článkov doma aj v zahraničí: Čechách, Nemecku, Rakúsku, Maďarsku, Poľsku, Gruzínsku, Rusku, USA a na Ukrajine.

Za svoju prácu získal viacero ocenení. Je nositeľom *Národnej ceny ČSR*, veľkej *Zlatej medaily Univerzity Mateja Bela*, ceny *Mladej fronty*, ceny *Slovenského literárneho fondu*, ceny *rektora VŠ v Sládkovičove*, ocenenia *Významná osobnosť Podjavoriny* a množstva ďalších ocenení zo Slovenska a zahraničia.

Dňa 11. septembra 2009 ho zvolili za člena Predsedníctva medzinárodnej vedeckej rady ITH (International Conference of Labour and Social History) v rakúskom Linzi. Je členom Správnej rady medzinárodného klubu pre mierový výskum s konzultatívnym statusom pri ekonomickej a sociálnej rade ECOSOC – OSN, členom Správnej rady Slovenského národného strediska pre ľudské práva, Ligy pre ľudské práva a pôsobí aj v ďalších funkciách. Bol vedúcim výskumného kolektívu v Prahe pre výskum historického vedomia, členom Rady vysokých škôl, predsedom celoštátnej komisie v Prahe pre postavenie menšín v Československu, predsedom Spoločnej odborovej komisie pre obhajoby PhD., habilitácie a inaugurácie z odboru Teórie a dejín štátu a práva, predsedom a členom rôznych vedeckých rád, projektov Europe of Regions, Historikersstreit in Europe, Übergänge zur Demokratie, atď. Počas pobytu vo Viedni inicioval a zabezpečil vytvorenie pobočky Österreichisches Süd- und Süd-Ost Europa Institut v Bratislave (1990), ktorý udeľoval štipendiá slovenským pedagógom a vedcom, financoval rôzne sympózia a konferencie. Tým zarobil pre Slovensko milióny rakúskych šilingov.

Vymenovať všetky aktivity profesora J. Straku nie je jednoduché a snáď ani možné. Zdôrazňuje, že len „malí ľudia“ si kladú malé ciele a vlastnými skutkami dokazuje, že aj Slováci sa vedia presadiť vo svete, hoci za zložitejších a ťažších podmienok ako iní.

Pán profesor, želáme Vám hojnosť pevného zdravia, osobnej pohody, rodinného šťastia a ešte veľa tvorivých síl do ďalšej práce.

JUDr. Jana Muránska, PhD.
Katedra súkromného práva
Právnická fakulta UMB
Foto: archív PrF UMB

Dňa 3. októbra 2014 oslávil významné životné jubileum popredný vedec, vysokoškolský pedagóg, vlastenec a zakladajúci člen Právnickej fakulty UMB v Banskej Bystrici – **Dr. h. c. prof. PhDr. Jaroslav Straka, DrSc.**

Jeho profesionálna kariéra začala ukončením vysokoškolského štúdia v odbore historické vedy a archívniectvo na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave (1967). Postgraduálne štúdium v odbore Medzinárodné právo – medzinárodné vzťahy absolvoval na Univerzite v Lipsku (1974) a v Prahe (1975). V roku 1987 obhájil doktorát vied (DrSc.) a inauguroval sa za profesora. Patril medzi najmladších univerzitných profesorov v Československu.

Profesor J. Straka pôsobil na Katedre medzinárodného práva Právnickej fakulty UK v Bratislave (1989 – 1990 a 1999 – 2006), na Fakulte medzinárodných vzťahov Ekonomickej univerzity v Bratislave (1996 – 1997), bol dekanom Fakulty sociálnych štúdií (2009 – 2013) a Fakulty verejnej politiky (2011 – 2013) Vysokej školy v Sládkovičove. Od roku 2013 externe pôsobí na Fakulte práva Paneurópskej vysokej školy v Bratislave. Prednášal na 80 univerzitách na celom svete: na Univerzite v Passau (Nemecko), na diplomatických aka-

ŠPORT

ŠTUDENTI UMB NA SZU 2015 ŠTRBSKÉ PLESO / OSRBLIE

V dňoch 24. 1. – 1. 2. 2015 sa v rámci 27. SVETOVEJ ZIMNEJ UNIVERZIÁDY GRANADA 2015 konali v Osrblí a na Štrbskom Plese súťaže v biatlone.

BIATLON – SZU 2015

Študentka Právnickej fakulty UMB **Pavína Fialková** sa ako jediná postarala o úspechy našich študentov na domácej pôde kompletnou medailovou zbierkou. Začala ziskom bronzovej medaily vo vytrvalostných pretekoch na 15 km. Fialková dosiahla najrýchlejší bežecký čas, ale 4 trestné minúty ju odsunuli na konečné, ale krásne 3. miesto vo výsledkovej listine.

Výsledky reprezentantiek UMB:

- 3. miesto Pavína Fialková** + 41,7 (4)
- 23. miesto Alžbeta Majdišová** + 6:05 (4)
- 28. miesto Lucia Šimová** + 7:50 (6)

Chlapcom sa nedarilo najmä na strelnici. Najlepší z nich Michal Šíma na 14. priečke si pripísal tri trestné minúty a čas 53:16,3 min., Michal Kubaliak obsadil 23., Rene Bevelagua 32., Juraj Valenta 36. a Henrich Lonský 37. miesto (všetci FF UMB). Výsledky reprezentantov UMB:

- 14. miesto Michal Šíma** + 3:23,5 (3)
- 23. miesto Michal Kubaliak** + 5:08,6 (4)
- 32. miesto Rene Bevelagua** + 8:18,1 (4)
- 36. miesto Juraj Valenta** + 9:02,3 (6)
- 37. miesto Henrich Lonský** + 9:29,2 (7)

Po dni oddychu nastal v Osrblí deň veľkých osláv, pretože **Pavína Fialková** v rýchlostných pretekoch preukázala bezchybnú streľbu, vynikajúci bežecký čas a získala zlatú medailu! Ostatným slovenským reprezentantkám z FF UMB sa nedarilo ani bežky ani strelecky.

Výsledky reprezentantiek UMB:

- 1. miesto Pavína Fialková** 20:20,8 (0)
- 25. miesto Lucia Šimová** + 3:04,1 (2)
- 27. miesto Alžbeta Majdišová** + 3:10 (2)

Hoci chlapci preukázali v rýchlostných pretekoch slušný bežecký a strelecký výkon, stačilo to na 10. miesto Michala Kubaliaka a 15. miesto Michala Šímu. Tieto výsledky naznačujú, že pri trpezlivom tréningovom úsilí môžu v blízkej budúcnosti pomýšľať aj na medailové umiestnenia.

Výsledky reprezentantov UMB:

- 10. miesto Michal Kubaliak** + 1:06,3 (1)
- 15. miesto Michal Šíma** + 1:17,3 (2)
- 24. miesto Henrich Lonský** + 2:10,7 (2)
- 32. miesto Rene Bevelagua** + 2:58 (2)
- 33. miesto Juraj Valenta** + 3:19 (3)

Svoju medailovú zbierku skompletovala P. Fialková v *stíhacích pretekoch na 10 km*. Na trať síce vybiehala s 30-sekundovým náskokom pred Ruskou, no na prvej streleckej položke dvakrát minula a po dvoch trestných kolách sa zaradila až za spomenutú súperku.

Výsledky reprezentantiek UMB:

- 2. miesto Pavína Fialková** 38,2 s (3)
- 19. miesto Alžbeta Majdišová** + 5:16,4 (3)
- 22. miesto Lucia Šimová** + 6:00,2 (4)

Slušný výkon predviedol aj Michal Šíma, ktorý na trať vybiehal z 15. pozície a napriek dvom chybám v „stojke“ sa prepracoval na konečné 7. miesto. Výsledky reprezentantov UMB na 12,5 km:

- 7. miesto Michal Šíma (SR)** + 2:07,2 (2)
- 12. miesto Michal Kubaliak** + 2:43,5 (4)
- 27. miesto Henrich Lonský** + 6:38,8 (7)
- 30. miesto Rene Bevelagua** + 7:54,5 (3)
- Juraj Valenta** (všetci FF UMB) predstihnutý o kolo.

V pretekoch zmiešaných štafiet slovenská štafeta skončila na veľmi peknom piatom mieste. Slovákom vyšla streľba na 100 % a kvarteto v zložení Alžbeta Majdišová, Lucia Šimová, Michal Kubaliak, Michal Šíma nemuselo ísť ani na jeden trestný okruh a dobýjalo len štyrikrát.

Myslíme si, že v posledných pretekoch SZU 2015 sa už naplno prejavila snaha po dosiahnutí čo najlepšieho umiestnenia, čo sa negatívne preukázalo na slabšej streľbe v pretekoch s hromadným štartom aj u žien aj mužov.

Výsledky reprezentantov UMB:

- 9. miesto Pavína Fialková** 2:36,8 s (4)
- 16. miesto Michal Kubaliak** + 3:17,4 (6)

19. miesto **Lucia Šimová** +5:58,4 (4)
21. miesto **Michal Šima** + 5:01,4 (7)
28. miesto **Alžbeta Majdišová**
+7:26,0 (4)
28. miesto **Henrich Lonský** +
8:36,4 (5)

BEŽECKÉ LYŽOVANIE – SZU 2015

V prvých pretekoch SZU 2015 (šprint na 1,4, resp. 1,6 km) postúpila z kvalifikácie **Barbora Klementová** – FF UMB (konečné 20. miesto), ktorej tesne ušiel aj spoločný štart so Segečom (TU Zvolen) do finále mix tím šprintu a skončili na peknom 11. mieste. Dosiahnuté výsledky hodnotíme pozitívne.

Erik Urgela – FF UMB prekvapil na 10 km trati klasickou technikou, kde v tvrdej konkurencii obsadil vynikajúce 16. miesto z 92 štartujúcich akademikov.

Ženská štafeta na 3 x 5 km mala za úlohu obsadiť túto disciplínu, a tak bola na tretí úsek povolaná **Katarína Krišicová** – FF UMB. Celkovo dievčatá obsadili 9. miesto.

Mužská štafeta sa počas súbojov pohybovala na 7. – 8. mieste, nakoniec v zložení Segeč, **Erik Urgela** – FF UMB, Michalovský a **David Brunn** – FF UMB skončila v konečnom poradí na 10. mieste.

Na 15 km s hromadným štartom sa postavila aj **Barbora Klementová**, ktorá obsadila 39. miesto.

Na 30 km trati s hromadným štartom nás zastupovali **Erik Urgela** a **Michal Polačko** (po zdravotných problémoch sa musel vzdať) – FF UMB. Najlepšie si počínal **Erik Urgela** na 32. mieste, čím dokázal svoju perspektívu do ďalších rokov súťažného pretekania.

UMB mala zastúpenie aj na trénerských postoch zásluhou PaedDr. B. Paugschovej, PhD. a dennej doktorandky Mgr. A. Murínovej.

Na záver si dovoľujeme poďakovať UMB, vedeniu PrF a FF UMB za podporu pri štúdiu a pretekaní. Veríme, že študenti nesklamú našu dôveru a už na najbližšej Svetovej univerziáde zúročia všetko to, čo pre nich jednotliví učitelia umožňujú.

PaedDr. B. Paugschová, PhD.
Mgr. A. Murínová,

Katedra telesnej výchovy a športu
Filozofická fakulta UMB
Foto: PaedDr. B. Paugschová, PhD

UMB
UNIVERSITAS MATTHIAE BELII
SK UMB BANSKA BYSTRICA

UMB HOCKEY TEAM BANSKA BYSTRICA

horný rad zľava: Michalčík, Majling, Ramaj, Malinák, Šándor, Kováčik, Kandra, Málus
stredný rad zľava: Hanzel, Dolník, Bendík, Prandrofy, Ferietjak, Kováč, Knechtá, Studený, Kruť
dolný rad zľava: Bezák, Indrych (A), Trnka (A), Janík - asistent trénera, Kyseľ - manažér, Opáth - hlavný tréner, Plešavský (C), Akantlis, Jurašík

HLAVNÍ PARTNERI

WWW.UMBHOCKEY.SK
WWW.FACEBOOK.COM/UMBHOCKEY

SEZÓNA 2014 - 2015

design by WICKY
foto by no_a_60

Oznamujeme všetkým, ktorí by chceli prispieť do ďalšieho čísla Spravodajcu UMB, že príspevky môžu posilať elektronickou poštou na adresu spravodajca@umb.sk. V prípade zasielania fotodokumentácie k jednotlivým článkom Vás prosíme o zaslanie mena autora fotografií. Uzávierka príspevkov do ďalšieho čísla je 20. marca 2015.

Redakčná rada

**Spravodajca Univerzity
Mateja Bela v Banskej Bystrici**

**Universitas
Matthiae Belii**

Spravodajca Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici Universitas Matthiae Belii. Vydáva: Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici. Adresa: Národná 12, 974 01 Banská Bystrica. IČO: 30232295. Registrácia MK SR: EV 1116/08. ISSN 1339-6749 Vychádza ako dvojmesačník, okrem letných prázdnin. Dátum vydania: marec 2015. Redakčná rada: doc. PhDr. Katarína Chovancová, Ph.D. (predsedníčka), Ing. Marián Lihan (výkonný redaktor), doc. PaedDr. Július Lomenčík, Ph.D. (jazykový redaktor, FF), Monika Tomášiková (EF), PhDr. Mária Holubová, Ph.D. (FPVaMV), PaedDr. Miriam Spodniaková-Pfefferová, Ph.D. (FPV), prof. PhDr. Ingrid Emmerová, Ph.D. (PF), JUDr. Jana Muránska, Ph.D. (PrF). Za obsah príspevkov zodpovedajú autori. Grafická úprava: Mgr. art. Zuzana Ceglédiová. Tlač: EQUILIBRIA, s. r. o., Košice, Fotografie: archív UMB. On-line verzia: www.umb.sk.

Nepredajné